

INVENTARIZACIJA I VALORIZACIJA KULTURNE I PRIRODNE BAŠTINE NA PODRUČJU OPĆINE GRAČAC I OBROVAC

INVENTARIZACIJA I VALORIZACIJA KULTURNE I PRIRODNE BAŠTINE NA PODRUČJU OPĆINE GRAČAC I GRADA OBROVCA

Uvod

Projekt inventarizacije i valorizacije znamenitosti na području općina Gračac i Obrovac izrađen je za potrebe TZG Obrovac i Turističke zajednice Zadarske županije s ciljem stvaranja pouzdane, pregledne i stručno utemeljene baze podataka o ključnim kulturnim i prirodnim resursima ovoga prostora. Završni dokument zamišljen je kao operativan i dugoročno koristan alat koji može služiti kao kvalitetna polazna osnova za planiranje, razvoj i provedbu različitih strateških, razvojnih i interpretacijskih turističkih projekata, ali i za potrebe prostornog planiranja, upravljanja baštinom te međusektorske suradnje.

U prvoj fazi projekta, odabir znamenitosti temeljen je na kombinaciji postojećih izvora (stručna literatura, baze podataka, raniji projekti i planovi), terenskih opažanja te konzultacija s relevantnim dionicima i lokalnim poznavateljima prostora. Time je osigurano da u obuhvat budu uključeni kako prepoznati i već valorizirani resursi, tako i oni manje poznati, ali potencijalno vrijedni za budući turistički i razvojni kontekst.

Izrađeni inventar nije zamišljen kao zatvoren ili konačan popis, već kao dinamična i nadograđiva osnova koja se u budućnosti može dopunjavati novim saznanjima, dodatnim terenskim istraživanjima te razvojnim prioritetima lokalne i regionalne razine. Njegova vrijednost proizlazi iz kombinacije terenske utemeljenosti, stručne procjene i jasne strukture podataka, što omogućuje različite razine čitanja i korištenja – od strateškog planiranja do konkretne projektne razrade.

Na taj način dokument omogućuje korisnicima da brzo prepoznaju ključne vrijednosti prostora, razumiju njihovo trenutno stanje i upravljački okvir te donose informirane odluke o daljnjem razvoju, interpretaciji i održivom turističkom korištenju znamenitosti na području općina Gračac i Obrovac.

Metodološki pristup

Struktura dokumenta i prostorna organizacija sadržaja

Radi veće preglednosti, lakšeg snalaženja u prostoru te primjene dokumenta u planske i razvojne svrhe, znamenitosti su u ovom radu strukturirane prema administrativnoj pripadnosti pojedinoj općini, ali i dodatno razrađene kroz manje, prostorno i funkcionalno zaokružene cjeline.

Načelno, dokument je organiziran tako da se znamenitosti najprije razmatraju u okviru općina Gračac i Obrovac, a zatim unutar svake općine raspoređuju po prostorno logičnim pod-područjima (naselja, šire mikroregije ili prepoznatljive krajobrazne cjeline). Ovakav pristup omogućuje jasnije sagledavanje prostorne koncentracije znamenitosti, njihovih međusobnih odnosa te potencijala za tematsko i teritorijalno povezivanje u buduće turističke proizvode, rute ili razvojne zone.

Takva hijerarhijska struktura dokumenta olakšava korištenje inventara različitim korisnicima – od lokalnih dionika i jedinica lokalne samouprave do projektanata i strateških planera – te omogućuje jednostavno izdvajanje, usporedbu i nadogradnju podataka prema konkretnim prostornim ili projektnim potrebama.

Znamenitosti obuhvaćene ovim radom podijeljene su u dvije temeljne kategorije:

- *kulturne znamenitosti*, koje obuhvaćaju nepokretnu kulturnu baštinu, povijesne lokalitete, sakralne objekte, tradicijsku gradnju i druge antropogene vrijednosti prostora

- *prirodne znamenitosti*, koje uključuju geomorfološke, krajobrazne, hidrološke, biološke i druge prirodne fenomene od lokalnog, regionalnog ili šireg značaja

Svaka znamenitost obrađena je kroz standardizirani obrazac („karticu“), čime je osigurana usporedivost podataka, preglednost i jednostavna nadogradnja baze u budućim fazama projekta. Standardizacija obrade omogućuje pouzdanu analizu prostora, ali i izravnu primjenu prikupljenih podataka u različitim planskim i razvojnim dokumentima.

Osnovni podaci koji se navode za svaku znamenitost uključuju:

- *oznaku znamenitosti*, koja jasno upućuje na kategoriju i redni broj (npr. K-1, K-22, K-... za kulturne znamenitosti, odnosno P-1, P-3, P-... za prirodne znamenitosti)

- *naziv znamenitosti*

- *geografske koordinate*, koje omogućuju preciznu prostornu identifikaciju i integraciju u GIS sustave
- naziv lokacije ili područja na kojem se znamenitost nalazi
- *opis znamenitosti*, s naglaskom na osnovne značajke, kontekst i prepoznatljive vrijednosti
- *nadležnost/vlasništvo*, u kojem se navodi institucija, pravna ili fizička osoba odgovorna za upravljanje, održavanje ili skrb o znamenitosti
- *kategorija zaštićenosti*, ukoliko postoji (npr. park prirode, zaštićeno kulturno dobro, dio ekološke mreže i sl.)

Analitički dio svake kartice čini poglavlje **Valorizacija**, unutar kojeg se znamenitost sagledava iz razvojne i turističke perspektive kroz sljedeće elemente:

- *pristup i dostupnost*, uključujući prometnu povezanost, fizičku pristupačnost i osnovne infrastrukturne uvjete
- *opis trenutnog stanja*, s osvrtom na očuvanost, uređenost i razinu korištenja
- *turistički potencijal*, kojim se procjenjuje mogućnost uključivanja znamenitosti u postojeće ili buduće turističke proizvode, uz poštivanje načela održivog razvoja. Osnovna svrha ove stavke je naznačiti moguće smjerove buduće interpretacije i korištenja znamenitosti, u skladu s njenim karakterom, prostornim kontekstom i osnovnim obilježjima.

Ovakav strukturirani pristup omogućuje da se svaka znamenitost ne promatra izolirano, već u odnosu na realne prostorne, upravljačke i razvojne okolnosti, čime se stvara realistična podloga za daljnje planiranje i donošenje odluka.

Metodološka napomena

Metodologija inventarizacije i valorizacije razvijena je s ciljem postizanja ravnoteže između stručne preciznosti, primjenjivosti u praksi i prilagodljivosti različitim razvojnim scenarijima. U tom smislu, korišten je kombinirani pristup koji uključuje analizu postojećih izvora, terensko sagledavanje prostora te stručnu interpretaciju potencijala i ograničenja svake pojedine znamenitosti.

Valorizacijski elementi unutar kartica ne predstavljaju konačne ili obvezujuće ocjene, već orijentacijski okvir koji služi kao polazište za daljnje, detaljnije analize u fazama projektiranja, izrade strategija ili

provedbe konkretnih turističkih inicijativa. Procjene su izrađene uvažavajući načela održivog razvoja, očuvanja prostora i baštine te realne upravljačke i infrastrukturne okolnosti.

Vrijednost i primjenjivost dokumenta

Ovaj dokument može poslužiti kao temelj za izradu strategija i akcijskih planova razvoja turizma, podloga za osmišljavanje novih turističkih proizvoda, ruta i interpretacijskih sadržaja, pomoćni alat pri donošenju odluka o ulaganjima i prioritetima razvoja te kao referentni dokument za suradnju javnog, privatnog i civilnog sektora.

U tom smislu, inventarizacija i valorizacija znamenitosti općina Gračac i Obrovac predstavlja ključan korak u sustavnom i održivom upravljanju vrijednim kulturnim i prirodnim resursima ovog prostora.

POPIS FENOMENA **PRIRODNE** I **KULTURNE** BAŠTINE

Legenda:

K – kulturna baština

P – prirodna baština

Osjenčano - spominje se u literaturi, ali bez dodatnih informacija

OPĆINA GRAČAC

Mazin

K-1	Crkva Rođenja Presvete Bogorodice
K	Gradina kod Vojnović drage i groblje na lokalitetu Tavanak
K	Gradina na brdu Obljajac
K	Arheološki lokalitet Lubardenik
K-2	Izvor Begovac-Dušmanovac
K-3	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Vojnovići, Skadar, Bajići, Kovačevići, Tulići, Mandići...)
P-1	Kremen

Rudopolje Bruvanjsko i Tomingaj

K-4	Župna crkva Sv. Petra i Pavla
K	Gradina Xagon – Zagon
K/P	Vodena glava
P/K	Gutešino vrelo
P	Nekadašnji rudnici željeza
K-5	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Podsjenar, Japundići, Krtinići, Koštići, Mandići, Došeni, Mrdalji, Popovići...)

K-6	Obnovljeni mlin-kuća na rječici Bašinici
-----	--

Bruvno

K-7	Parohijska crkva Rođenstva Sv. Jovana Preteče
P-2	Zaštićeno područje ekološke mreže Natura 2000 Bruvno i Bulji
P-3	Bruvno-Omsica stari put/makadam
P-4	Brežuljak Grumila kod Crnog luga
K	Ruševine srednjovjekovnog grada na gradini – Sv. Petar
K	Arheološki lokalitet kod Podčazbine
K-8	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Obradovići, Plećaši, Graovo, Podurljaj...)
P-5	Prirodni krajolik s dolomitnim oblicima između Gutešina vrela i Radaković drage te Radišine drage i državne ceste

Deringaj – Omsica - Kijani

K-9	Parohijska crkva Uspenja Presvete Bogorodice
K-10	Grobovi/spomenici Tome Mandića starog i mladog te Nikole Mandića (rodbina Nikole Tesle)
K-11	Mlinovi na Otuči
P-6	Rječica Kijašnica
K-12	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Lakići, Radoševići, Milovanovići, Glavica Zdjelarova...)
K-13	Groblje kod zaseoka Lončari
K-14	Groblje u Vranskoj ulici (kod Sokol turizma)
K-15	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Omsica, Manojlovići...)

Gubavčevo polje - Glogovo

P-7	Jama Punar u luci na Pustom polju
P-8	Planinarski e-put: Gubavčevo polje – Bukovi vrh – Lisac
K	Antički lokalitet i srednjovjekovna gradina
K	Kameni spomenik Kaiser Josef
K-16	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Cvjetkovići, Jakšići, Surle...)
P-9	Lisac planina – Natura 2000

Gračac

K-17	Stari most na Otuči
K-18	Šetnica uz Otuču
K-19	Crkva sv. Jurja
K-20	Starohrvatska gradina „Otuča“
K-21	Crkva Vaznesenja Gospodnjeg
K	Franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja
P-10	Jezero Štikada
K	Industrijska baština Gračaca
K	Parna lokomotiva na kolodvoru Gračac

Crnopac – Tremzina

K/P 22	Crkvica sv. Marka i Pećina Svetinja
P-11	Cerovačke špilje i Centar izvrsnosti
P-12	Crnopac
K/P	Ponor Gusarica
K-23	Vučjak – grob i bunar Ilije Smiljanića i bunari Zakope

K-24	Duboki dol – rodno selo Marijana Matijevića, najjačeg čovjeka na svijetu
P-13	Planinarska staza Tremzina

Suvaja i Begluci

K-25	Crkva Vaznesenja gospodnjega
P-14	Izvor Une
K	Gradina Kukerda (prapovijest) Gradina Lendek iznad vrela Une Gradina na Tujinom vrhu
K/P	Brotnja – arheološki lokalitet
P-16	Rijeka Una
K-26	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Miljušići, Rodići...)
K-27	Unska pruga

Srb

K	Rađenović gradina (prapovijest)
K	Srednjovjekovni grad Srb na brdu Kula iznad potoka Sredice
K	Zaseok Dabašnica – arheološki lokalitet (antika)
P-17	Kanjon Dabašnice – Sklop
K	Neteka – arheološki lokalitet Crkvina (antika) i gradina na Bujića kuku (antika-srednji vijek) Arheološki lokalitet na groblju (srednji vijek)
K	Srednjovjekovna nekropola sa stećcima, Podurljaj, Gornji Srb – spominje se u literaturi, ali ne može se pronaći na terenu.
K-28	Spomenik ustanku naroda Hrvatske

K-29	Crkva Svete Petke u Osredcima
K	Kunić grad – gradina (prapovijest)
P-18	Babića jezero

Velika Popina

K-30	Pravoslavna crkva Sv. Proroka Ilije
K-31	Izvor vode uređen za vrijeme Austro-ugarske
K-32	Spomen dom Branko Ćopić i društveni dom i udruga „Čuvarkuća“
K-33	Selo i zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture Spojiti s Cesta i makadam Velika Popina-Vrpolje-Podljut-cesta za Srb
K-34	Zanimljiv spomenik smrznutim partizanima

Zrmanja vrelo

P-19	Vrelo Zrmanje i Poučna staza Vrelo Zrmanje
P-20	Stari napoleonski put
K-35	Rakovnik Kula
K-36	Česma iz 1888.
K-37	Zvonigrad - Kom
K-38	Crkvice Rođenja BDM - Palanka
K-39	Crkvice Sv. Oca Nikolai
K-40	Crkva sv. Paraskeve u Pribudiću
K-41	Kusac – zaselak s karakterističnim elementima ruralne arhitekture

K	Škodina lokva/Begovica i bunar
P-21	Poštak

POPIS FENOMENA - Obrovac

Obrovac

K-42	Župna crkva sv. Josipa
K-43	Kulturno-povijesna cjelina grada Obrovca
K-44	Utvrda Kurjakovića
K-45	Muzej Grada Obrovca
K-46	Hram svete Trojice
K-47	Benediktinski samostan sv. Jurja Koprivskoga
P-22	Obala Zrmanje - donji tok/ušće
K-48	Fortica Talijanka

Bilišane

K-49	Hram Rođenja Presvete Bogorodice
K-50	Hram sv. Jovana Krstitelja
K-51	Stari grad Obrovac
P-23	Jankovića buk
K-52	Kula Klisina

Gornji Karin

K	Stari most na Karišnici
K	Stari mlin na Karišnici
P	Rijeka Karišnica
P	Rijeka Bijela
P	Tuvina - plaža s ljekovitim blatom
K	Arheološko nalazište sv. Vid

Kaštel Žegarski	
K	Donji most
K	Gornji most
K	Žegarska kula
K	Crkva sv. Georgija i stećci

Zrmanja - Krupa - Krnjeza	
K	Manastir Krupa
K	Kudin most
P	Kulturni krajolik rijeke Krupe
K	Grčka lokva - Golubić

Kruševo	
K	Arheološki lokalitet Cvijina gradina
P	Sekina lokva
K	Ostaci crkve sv. Jurja na groblju i kapelica sv. Nikola
K	Župna crkva Sv. Juraj
K	Rudnici boksita "Crveni Dočić" i "Kršina"
K	Crkva sv. Kuzme i Damjana (Ribnica)
K	Kapela Gospe od Zečeva na Bukovcu
K	Kapelica Sv. Nikole
P	Izvor Osojnica
K	Veliki položeni kameni križ zidan suhozidnom tehnikom (Osojnica)
P	Jama Golubnjača - Komazeci

Muškovci	
K	Gradina iznad rječice Čavle i Zrmanje

P	Akumulacijsko jezero Razova
P	Berberov buk
P	Jama Mamet
K	Kula Klisina

Zelengrad	
K	Crkva sv. Petra i Pavla
K	Zavičajni klub Janko Mitrović
K	Stari grad Zelengrad
K	Bukovac bunar
K	Arheološko nalazište Brvno
K	Položeni kameni križ, Gradinica

POPIS FENOMENA - Gračac

Mazin	
<i>Naziv fenomena</i>	
K-1	Crkva Rođenja Presvete Bogorodice
K	Gradina kod Vojnović drage i groblje na lokalitetu Tavanak
K	Gradina na brdu Obljajac
K	Arheološki lokalitet Lubardenik
K-2	Izvor Begovac-Dušmanovac
K-3	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Vojnovići, Skadar, Bajići, Kovačevići, Tulići, Mandići...)
P-1	Kremen

K - 1

Crkva Rođenja Presvete Bogorodice

Koordinate:	44°27'20.3"N 15°58'14.3"E
Lokacija:	Mazin
Opis:	Sagrađena je 1775. godine, a obnovljena 1872. godine, kada joj je dodana priprata i zvonik nad pročeljem. O tome svjedoči natpis na kamenoj ploči nad vratima na glavnome zapadnom pročelju. To je jednobrodna

	izdužena građevina s ulaznim portalom i zvonikom na zapadu te širokom poligonalnom četverostranom apsidom na istoku. Uokolo crkve staro je groblje s očuvanim ornamentiranim kamenim križevima.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar za područje Zadarske županije/Republika Hrvatska
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-6004 Sakralna graditeljska baština
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Crkva sa starim grobljem je lako dostupna makadamskom cestom svega 300 m od izvora Begovac (Dušanovac), koji se nalazi na glavnoj mazinskoj cesti.
Opis trenutnog stanja	Ruševina
Turistički potencijal	<i>Interpretacijska točka na kulturnoj ruti</i> Crkva Rođenja Presvete Bogorodice je zbog svoje pristupačnosti i izgleda, te blizine izvora Begovac, zanimljiva stanica na proputovanju ovim krajem. Uz primjerenu i osmišljenu interpretaciju te označavanje i obilježavanje, mogla bi biti dio turističke ponude/sadržaja Mazina i Općine Gračac.

Koordinate:	44°27'11.4"N 15°58'10.0"E
Lokacija:	Mazin
Opis:	Uređen izvor vode uz glavnu cestu Bruvno – Donji Lapac, ograđen zidom sa spomen pločom podignutom 1881. na kojoj je navedeno i novo ime vrela – Dušanovac. Povrh ovog zida je 1971. postavljena mramorna spomen-ploča posvećenu žrtvama tog kraja iz Drugog svjetskog rata..
Nadležnost/ vlasništvo:	RH-Javno vodno dobro, s pravom upravljanja „Hrvatskih voda“, Općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	

VALORIZACIJA

Pristup/dostupnost	Lako dostupna; nalazi se uz samu glavnu cestu Bruvno – Donji Lapac u samom mjestu Mazin.
Opis trenutnog stanja	Solidno uređen i održavan izvor-česma, oko kojega raste nekoliko lijepih velikih lipa i javora
Turistički potencijal	Interpretacijska točka na kulturnoj ruti Izvor-česma sa svojim spomen-pločama može biti zanimljiva okrijepa

K - 3

Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture

(Vojnovići, Skadar, Bajići, Kovačevići, Tulići, Mandići...)

Koordinate:	44°25'46.39"N 15°54'46.82"E
Lokacija:	Mazin
Opis:	
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Privatni vlasnici
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Lako dostupni s glavne mazinske ceste
Opis trenutnog stanja	Više ili manje zapušteni zaseoci s pojedinačnim obnovljenim kućama/imanjima
Turistički potencijal	<i>Potencijalne interpretacijske točke na kulturnoj ruti Mogućnost otvaranja OPG-ova, smještajnih jedinica, ugostiteljstvo</i>

Koordinate:	44°25'46.39"N 15°54'46.82"E
Lokacija:	Mazin
Opis:	Kremen je najviši vrh Zadarske županije (1591 m) s iznimno lijepim pogledom od 360° na Plješivicu, ličko sredogorje, Velebit i bosanske planine. Do vrha, koji je otvorena travnata glavica s betonskim geodetskim stupom, vodi markirana planinarska staza dužine 6,5 km, visinske razlike 770 m. Na betonskom bloku u blizini stupa nalazi se i žig vrha.
Nadležnost/ vlasništvo:	Uprava za zaštitu prirode i Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, Hrvatski planinarski savez, Općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Markirani planinarski put počinje kod Mazinskog prijevoja na cesti Bruvno-Donji Lapac, na početku Mazinskog polja. Od prijevoja do vrha treba oko 2,5 sata pješaćenja. Staza je svrstana u K2 kategoriju kondicijske zahtjevnosti (srednje teško). Na završnom strmom usponu postavljeno je i uže radi lakšeg savladavanja.
Opis trenutnog stanja	Planinarska staza je prohodna i dobro održavana.
Turistički potencijal	Lijepa planinarska staza s iznimno lijepim pogledom.

Rudopolje Bruvansko i Tomingaj

Naziv fenomena

K-4	Župna crkva Sv. Petra i Pavla
K	Gradina Xagon – Zagon
K/P	Vodena glava
P/K	Gutešino vrelo
P	Nekadašnji rudnici željeza
K-5	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Podsjenar, Japundići, Krtinići, Koštići, Mandići, Došeni, Mrdalji, Popovići...)
K-6	Obnovljeni mlin-kuća na rječici Bašinici

K - 4

Župna crkva Sv. Petra i Pavla

Koordinate:	44°24'37.3"N 15°50' 8.7"E
Lokacija:	Rudopolje Bruvansko
Opis:	Crkva se nalazi na vrlo lijepoj lokaciji, okružena šumom i livadama. Podignuta je u 18. stoljeću (1748.), srušena u 2.

	Svjetskom ratu, a obnovljena nakon Domovinskog rata. Oko crkve nalazi se mjesno groblje. Misa se služi na blagdan sv. Petra i Pavla, 29. lipnja, a crkva pripada Gospićkom dekanatu Gospićko-senjske biskupije.
Nadležnost/ vlasništvo:	Gospićko-senjska biskupija
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Do neposredne blizine crkvice može lako doći osobnim automobilom, no ukoliko se nije vješt u orijentaciji/navigaciji, lako se zaluta. Vozi se cestom kroz Tomingaj i Rudopolje Bruvanjsko. Oko 2 km nakon Rudopolja, skreće se na istok na usku cestu koja vodi do crkve.
Opis trenutnog stanja	Crkva je obnovljena i održavana u vrlo dobrom stanju.
Turistički potencijal	<i>Interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K - 5

Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Podsjenar, Japundići, Krtinići, Koštići, Mandići, Došeni, Mrdalji, Popovići...)

Koordinate:	44°20'50.51"N 15°50'14.39"E
Lokacija:	Rudopolje Bruvanjsko - Tomingaj
Opis:	
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Privatni vlasnici
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Lako dostupni s ceste Gračac-Tomingaj-Rudopolje Bruvanjsko
Opis trenutnog stanja	Više ili manje zapušteni zaseoci s pojedinačnim obnovljenim kućama/imanjima
Turistički potencijal	<i>Potencijalne interpretacijske točke na kulturnoj ruti Mogućnost otvaranja OPG-ova, smještajnih jedinica, ugostiteljstvo</i>

K - 6

Obnovljeni mlin-kuća na rječici Bašinici

Koordinate:	44°23'02.7"N 15°49'25.0"E
Lokacija:	Rudopolje Bruvansko

Opis:	Zapadno od glavne ceste Gračac – Rudopolje Bruvansko, između Rudopolja i Tomingaja, na samoj riječici Bašinici nalazi se obnovljena kuća-mlin.
Nadležnost/ vlasništvo:	Kuća je privatna, a okolni prostor uz rijeku uglavnom je u vlasništvu RH
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Pristup automobilom je lagan, uz minimalno poznavanje orijentacije/navigacije.
Opis trenutnog stanja	Kuća i mlin su obnovljeni i u odličnom stanju. Okoliš je lijepo uređen i održavan.
Turistički potencijal	<i>Poželjna i zanimljiva točka posjeta. Uz dogovor s vlasnicima, vrlo lijepa interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

Bruvno	
<i>Naziv fenomena</i>	
K-7	Parohijska crkva Rođenstva Sv. Jovana Preteče
P-2	Zaštićeno područje ekološke mreže Natura 2000 Bruvno i Bulji
P-3	Bruvno-Omsica stari put/makadam
P-4	Brežuljak Grumila kod Crnog luga
K	Ruševine srednjovjekovnog grada na gradini – Sv. Petar
K	Arheološki lokalitet kod Podčazbine
K-8	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Obradovići, Plećaši, Graovo, Podurljaj...)
P-5	Prirodni krajolik s dolomitnim oblicima između Gutešina vrela i Radaković drage te Radišine drage i državne ceste

Koordinate:	44°24'3.9"N 15°53'37.6"E
Lokacija:	Bruvno
Opis:	Na pravoslavnom groblju u Bruvnu, na temeljima neke starije građevine, 1880. godine je sagrađena Crkva Rođenja sv. Jovana Preteče, o čemu svjedoči kamena natpisna ploča na južnom zidu naosa. Građena je u neoklasicističkom stilu kao jednobrodna izdužena građevina s poligonalnim svetištem i rizalitno istaknutim zvonikom nad glavnim pročeljem.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Srpska pravoslavna crkvena opština u Gračacu
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-7047 Preventivno zaštićeno kulturno dobro
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Pristup automobilom je lagan, crkva se nalazi neposredno nakon skretanja za Bruvno s državne ceste D1
Opis trenutnog stanja	Crkva je u procesu obnove u solidnom stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

Koordinate:	44°22'04.51"N 15°51'20.4"E (Bruvno)
Koordinate:	44°25'32.5"N 15°55'8.8"E (Bulji)
Lokacija:	Bruvno i Bulji
Opis:	Planom upravljanja ekološke mreže Natura 2000, obuhvaćena su dva područja, Bruvno (HR2001294) i Bulji (HR2001255), značajna za očuvanje vrsta i stanišnih tipova prema Uredbi o ekološkoj mreži i nadležnosti Javnih ustanova za upravljanje područjima ekološke mreže (NN 80/2019). Područje ekološke mreže Bruvno pokriva površinu 117,64 ha, dok površina PEM Bulji iznosi 199,67 ha.
Nadležnost/ vlasništvo:	JU Natura Jadera
Kategorija zaštićenosti:	Područje ekološke mreže Natura 2000
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Kroz oba zaštićena područja prolazi cesta ili se nalaze uz nju, a izvan ceste nema puteva i staza.

Opis trenutnog stanja	Područja ekološke mreže Bruvno i Bulji očuvana su područja livada i pašnjaka, s vrijednim staništima i vrstama, koje lokalno stanovništvo koristi na tradicionalan način.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na prirodnoj-ekološkoj ruti (nekoliko tabli s osnovnim informacijama već postoje na terenu)</i>

P-3

Bruvno – Omsica stari put/makadam

Koordinate:	44°23'31.3"N 15°56'05.7"E
Lokacija:	Bruvno
Opis:	Nakon otprilike 3 km po neprometnoj i slikovitoj asfaltnoj cesti, put se nastavlja slikovitim krajem makadamom koji postaje sve zapušteniji i primjereniji brdskim biciklima i raznim terenskim vozilima. Krajolik, zaseoci, pašnjaci i livade kojima se prolazi, vrijedni su obilaska.
Nadležnost/ vlasništvo:	JU Natura Jadera (za dio pod PEM Natura 2000)
Kategorija zaštićenosti:	Djelomično je područje ekološke mreže Natura 2000

VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Cijelo se vrijeme nalazimo na asfaltiranoj cesti ili makadamskom/zemljanom putu. Makadamski i zemljani putevi su mjestimično teže prolazni za osobne automobile, kojima se može doći do ostataka velike stare cisterne za vodu (Previja Poznića /44°22'15.8"N 15°57'26.7"E/)
Opis trenutnog stanja	Cesta i makadamski/zemljani putevi su u dobrom stanju i održavani. Vrlo lijep krajolik.
Turistički potencijal	<i>Moguća brdsko biciklistička staza/tura.</i>

P-4

Brežuljak Grumila kod Crnog Luga

Koordinate:	44°24'37.7"N 15°54'53.5"E
Lokacija:	Bruvno
Opis:	Lokacija se spominje u literaturi kao prapovijesna gradina.
Nadležnost/vlasništvo:	Sama lokacija je na državnom zemljištu, ali se do nje prolazi i naslanja se na PEM Natura 2000 u nadležnosti JU Natura Jadera.

Kategorija zaštićenosti:	Naslanja se na područje ekološke mreže Natura 2000.
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Lako dostupna cestom Bruvno – Donji Lapac s mogućim parkingom uz jednu od turbina obližnje vjetroelektrane.
Opis trenutnog stanja	Parcela na kojoj se nalazi Grumila je blag brežuljak niskog raslinja. Iako nema nikakvih stazica ili puteva, lako je dostupna uz malo opreza pri hodanju neoznačenim terenom.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na turističkoj ruti.</i>

K-8

Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Obradovići, Plećaši, Graovo, Podurljaj ...)

Koordinate:	44°23'52.5"N 15°57'38.7"E
Lokacija:	Bruvno
Opis:	
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Privatni vlasnici
Kategorija zaštićenosti:	Dio zaseoka nalazi se na području Ekološke mreže Natura 2000.
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Većina je zaseoka dostupna asfaltiranim cesticama ili makadamima.
Opis trenutnog stanja	Više ili manje zapušteni zaseoci s pojedinačnim obnovljenim kućama/imanjima
Turistički potencijal	<i>Potencijalne interpretacijske točke na kulturnoj ruti. Mogućnost otvaranja OPG-ova, smještajnih jedinica, ugostiteljstvo</i>

P-5

Prirodni krajolik s dolomitnim oblicima između Gutešina vrela i Radaković drage te Radišine drage i državne ceste

Koordinate:	44°23'17.2"N 15°52'56.9"E
Lokacija:	Bruvno
Opis:	Područje oko državne ceste D1, južnije od skretanja za Bruvno, karakteristično je po svom neobičnom krajoliku „ukrašenom“ neobičnim dolomitnim kamenim oblicima različite veličine.
Nadležnost/ vlasništvo:	Općina Gračac/RH
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Područje se naslanja na obje strane državne ceste D1 na relaciji između skretanja za Deringaj i skretanja za Bruvno.
Opis trenutnog stanja	Izrazito zanimljiv i slikovit krajolik, ali bez staza i puteva, zahtjeva pojačan oprez pri hodaњу.
Turistički potencijal	<i>Moguće interpretacijske točke na turističkoj ruti.</i>

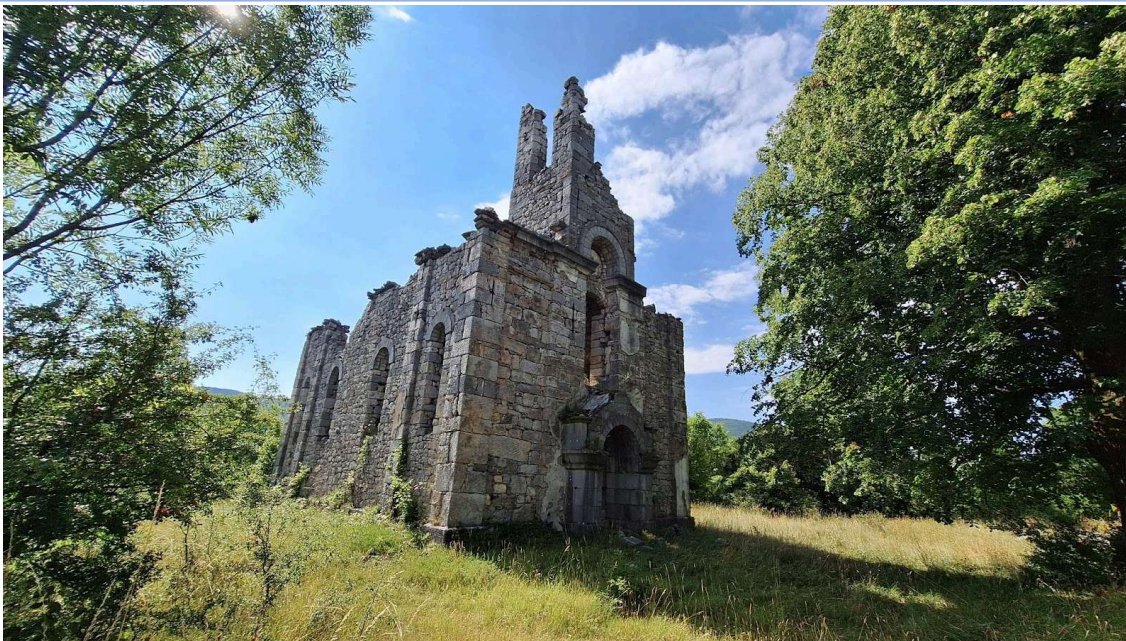
Deringaj – Omsica - Kijani

<i>Naziv fenomena</i>	
K-9	Parohijska crkva Uspenja Presvete Bogorodice
K-10	Grobovi/spomenici Tome Mandića starog i mladog te Nikole Mandića (rodbina Nikole Tesle)
K-11	Mlinovi na Otuči
P-6	Rječica Kijašnica

K-12	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Lakići, Radoševići, Milovanovići, Glavica Zdjelarova...)
K-13	Groblje kod zaseoka Lončari
K-14	Groblje u Vranskoj ulici (kod Sokol turizma)
K-15	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Omsica, Manojlovići...)

K-9

Parohijska crkva Uspenja Presvete Bogorodice

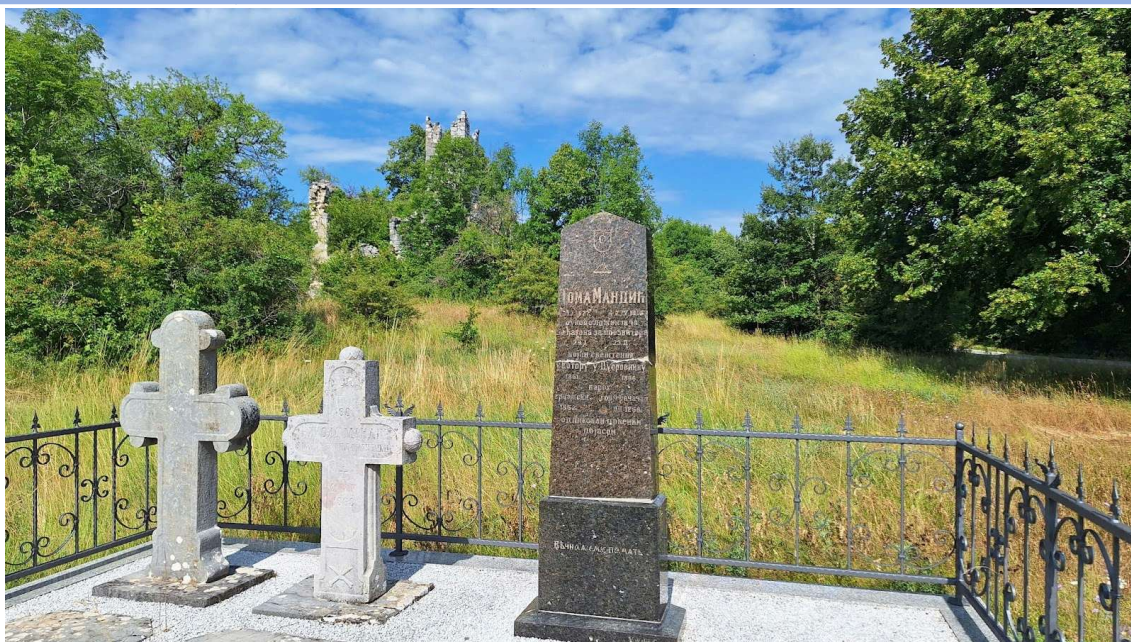

Koordinate:	44°20'49.5"N 15°52'27.7"E
Lokacija:	Deringaj
Opis:	Crkva Uspenja Presvete Bogorodice u ruševnom je stanju uz nedostatno održavanje i uređivanje. Sagrađena je 1863. na mjestu starije, drvene crkve, a uništena je u Drugom svjetskom ratu. Građena je u stilu historicizma kao jednobrodna izdužena građevina s polukružnom apsidom na istoku i ulazom sa zvonikom u osi glavnog pročelja na zapadnoj strani. U neposrednoj blizini nalaze se zanimljivi fenomeni (grobovi/spomenici braći Mandić, mlin na Otuči).

Nadležnost/ vlasništvo:	Općina Gračac Područna konzervatorska služba Zadar - Eparhija Gornjo-Karlovačka
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-6360 Sakralna graditeljska baština
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Nalazi se uz samu lokalnu cestu Deringaj – Gubavčevo polje, na desnoj strani rijeke Otučje... Lak pristup automobilom.
Opis trenutnog stanja	Crkva je u ruševnom stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-10

Grobovi/spomenici Tome Mandića starog i mladog te Nikole Mandića (rodbina Nikole Tesle)

Koordinate: 44°20'50.0"N 15°52'30.3"E

Lokacija: Deringaj

Opis:	Ograđeno i uređeno grobno mjesto/spomenik, sa spomen pločama Tomi Mandiću (starom i mladom) te Nikoli Mandiću, koji su rodbina Nikole Tesle (pradjed, djed i ujak).
Nadležnost/ vlasništvo:	Općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Nalazi se uz samo cestu; lak pristup automobilom.
Opis trenutnog stanja	Grob/spomenik je u solidnom stanju, uredan i održavan.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-11

Mlinovi na Otuči

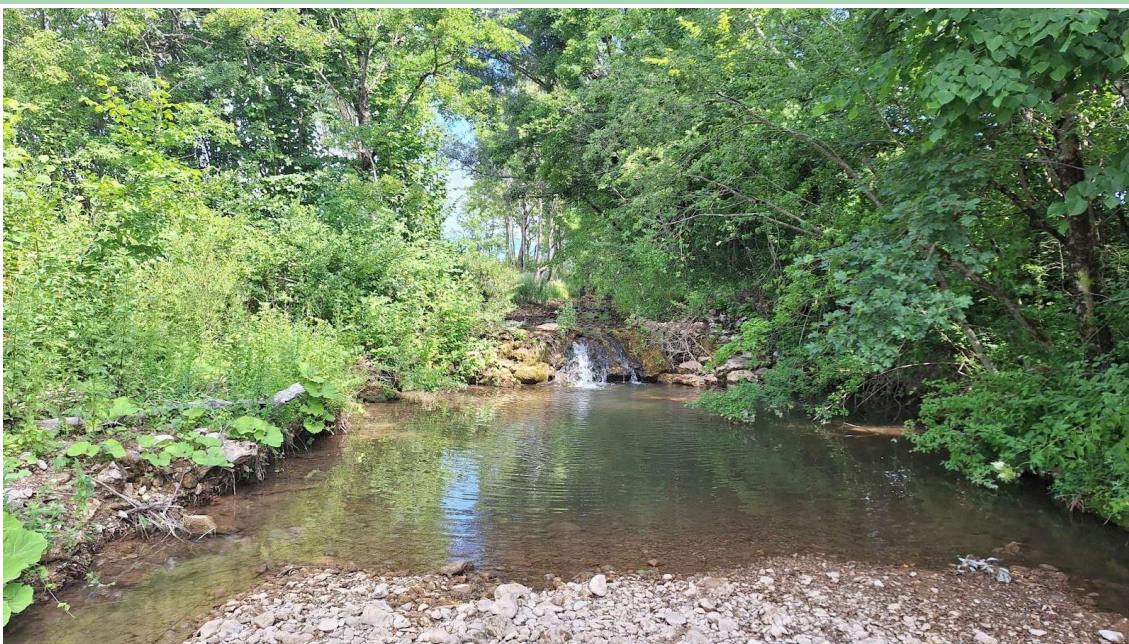

Koordinate:	44°20'49.8"N 15°52'32.8"E
Lokacija:	Deringaj
Opis:	U prošlosti je na rijeci Otuči bilo na desetke mlinova koji su služili za mljevenje brašna. Danas na nekoliko mjesta postoje tek ostaci i ruševine, često teško dostupnih. Na lijevoj strani rijeke Otuče, tik uz most na cesti Deringaj –

	Gubavčevo polje, nalazi se jedan stari drveni mlin. Laka dostupnost čini ga vrijednim posjete, bez obzira što je ruševan i neuređen.
Nadležnost/ vlasništvo:	Privatno vlasništvo
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Nalazi se uz samo cestu; lak pristup automobilom.
Opis trenutnog stanja	Ruševan, neodržavan. Zbog sigurnost ne preporuča se ulazak u mlin.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

P-6

Rječica Kijašnica

Koordinate:	44°20'49.5"N 15°53'44.7"E
Lokacija:	Deringaj - Kijani
Opis:	Rječica Kijašnica nalazi se na području Kijana i prolazi kroz ravničarski kraj i brojna polja. Djelomično njeno korito

	prolazi i kroz šumarke te tvori tok sa slikovitim slapićima, a u njenim vodama može se pronaći i riječnih rakova.
Nadležnost/ vlasništvo:	Hrvatske vode
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Kijašnica teče kroz polja, ali povremeno blizu njenog korita prolazi cesta ili postoje odvojeci koji vode do nje. Najljepši i najpristupačniji prilaz je gaz kod zaseoka Surle kojim se Kijašnica može preći za niska vodostaja, a koji spaja Kijane s cestom Deringaj – Gubavčevo polje.
Opis trenutnog stanja	Riječica je u svom prirodnom toku, dobro očuvana.
Turistički potencijal	<i>Moguće interpretacijska točka na turističkoj ruti. Zanimljiva za obilazak izvan uobičajenih puteva. Moguća kružna biciklistička ruta.</i>

K-12

Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Lakići, Radoševići, Milovanovići, Glavica Zdjelarova...)

Koordinate:	44°21'02.9"N 15°53'20.8"E
Lokacija:	Deringaj
Opis:	
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Privatni vlasnici
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Većina je zaseoka dostupna asfaltiranim cesticama ili makadamima.
Opis trenutnog stanja	Više ili manje zapušteni zaseoci s pojedinačnim obnovljenim kućama/imanjima

Turistički potencijal	<i>Potencijalne interpretacijske točke na kulturnoj ruti. Mogućnost otvaranja OPG-ova, smještajnih jedinica, ugostiteljstvo</i>
------------------------------	---

K-13

Groblje kod zaseoka Lončari

Koordinate:	44°20'04.5"N 15°53'23.4"E
Lokacija:	Kijani
Opis:	Staro groblje s kamenim križevima-krstačama.
Nadležnost/ vlasništvo:	Općina Gračaci
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Nalazi se uz samo cestu; lak pristup automobilom.
Opis trenutnog stanja	Groblje je djelomično zapušteno, a mjestimično održavano.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

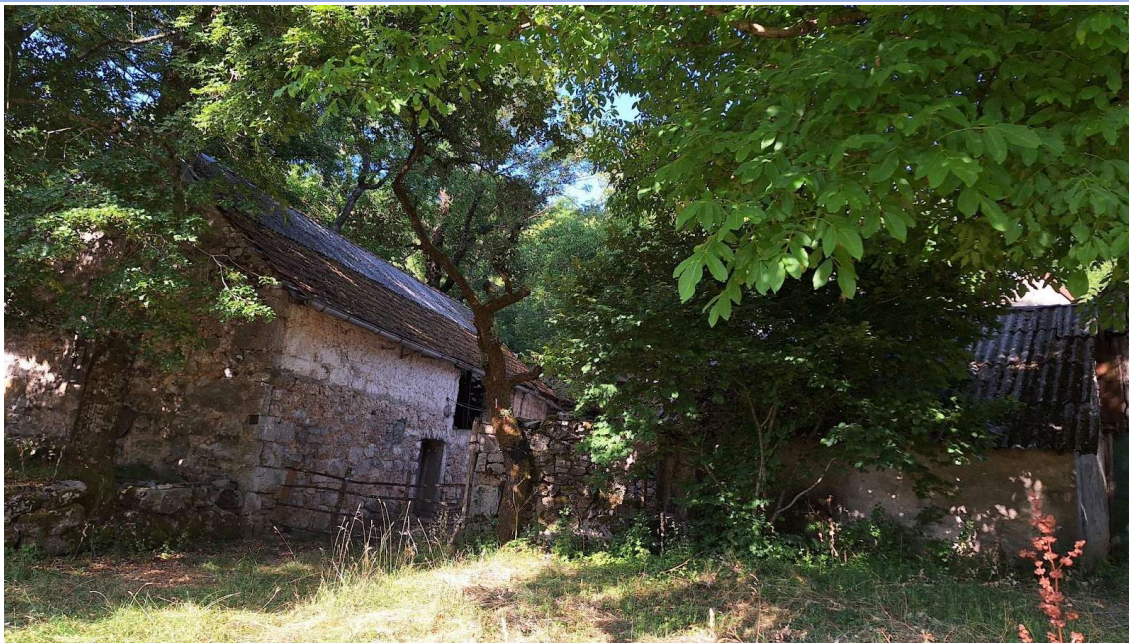
Koordinate:	44°19'21.2"N 15°51'48.9"E
Lokacija:	Kijani
Opis:	Malo staro groblje s velikim drevnim kamenim križem – stećkom. Kameni križ-stećak se spominje u povijesnoj literaturi i ističe se u prostoru groblja.
Nadležnost/ vlasništvo:	Općina Gračaci
Kategorija zaštićenosti:	

VALORIZACIJA

Pristup/dostupnost	Nalazi se uz samo cestu; lak pristup automobilom.
Opis trenutnog stanja	Groblje je u solidnom stanju. Veliki križ-stećak je malo oštećen, ali i dalje impresivan.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-15

**Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne
arhitekture (Omsica, Manojlovići,...)**

Koordinate:	44°21'02.9"N 15°53'20.8"E
Lokacija:	Deringaj-Omsica
Opis:	
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Privatni vlasnici
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Većina je zaseoka dostupna asfaltiranim cesticama ili makadamima.
Opis trenutnog stanja	Više ili manje zapušteni zaseoci s pojedinačnim obnovljenim kućama/imanjima
Turistički potencijal	<i>Potencijalne interpretacijske točke na kulturnoj ruti. Mogućnost otvaranja OPG-ova, smještajnih jedinica, ugostiteljstvo</i>

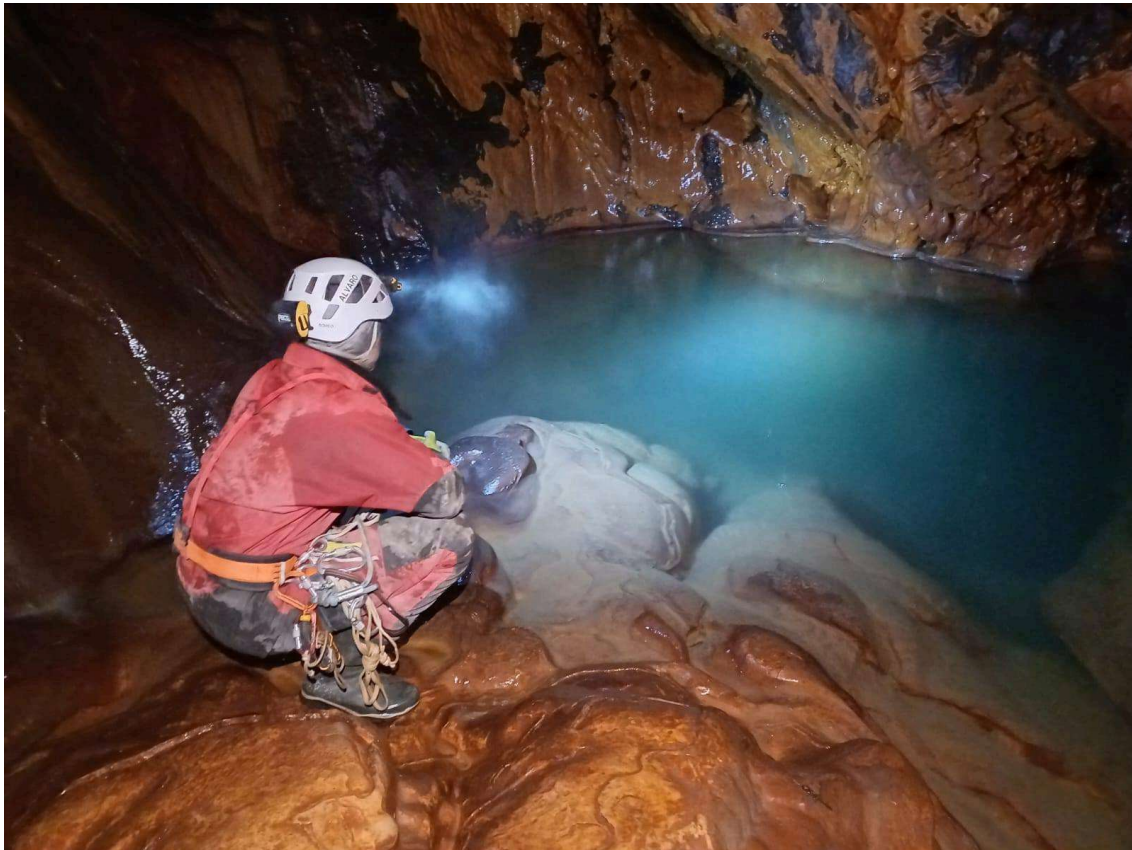
Gubavčevo polje - Glogovo

Naziv fenomena

P-7	Jama Punar u luci na Pustom polju
P-8	Planinarski e-put: Gubavčevo polje – Bukovi vrh – Lisac
K	Antički lokalitet i srednjevjekovna gradina
K	Kameni spomenik Kaiser Josef
K-16	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Cvjetkovići, Jakšići, Surle...)
P-9	Lisac planina – Natura 2000

P-7

Jama Punar u Luci

Koordinate: 44°20'45.2"N 15°59'19.5"E

Lokacija:	Glogovo
Opis:	Jama Punar u Luci jedan je od najljepših krških speleoloških objekata u Hrvatskoj. Dostupan je samo izučenim speleolozima. Nalazi se u pustom, divljem, ali vrlo lijepom kraju iznad prostranog Gubavčevog polja, između istaknutih vrhova Velikog sedla i Lisca.
Nadležnost/ vlasništvo:	Hrvatske vode Općina Gračac - Državni zavod za zaštitu prirode (DZZP) JU Natura Jadera
Kategorija zaštićenosti:	Jama Punar u Luci nalazi se na području ekološke mreže Natura 2000.
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Pristup do jame moguć je jedino pješice, stazicom iz Gubavčevog polja od zaseoka Manojlovići. Put do samog skretanja prema jami prati GPS trag e-planinarskog puta Gubavčevo polje – Bukovi vrh – Lisac.
Opis trenutnog stanja	
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na planinarskoj ruti.</i>

p-8

Planinarski e-put: Gubavčevo polje – Bukovi vrh – Lisac

Koordinate:	44°20'39.3"N 15°58'06.0"E
Lokacija:	Gubavčevo polje - Lisac
Opis:	Ovaj neoznačeni planinski put, koji je „obilježen“ jedino gps tragom dostupnim na stranicama HPS-a, dugačak je 11 km, a ima 620 m visinske razlike. Prolazi divnim krajem iznad Gubavčevog polja, visoravni Pustog polja, masiva Velikog Bukovnika, penje se na Orozovac (1399 m), da bi se u povratku uspeo i na istaknuti vrh Lisac (1335 m). Gotovo u cijelosti put prolazi područjem Natura 2000.
Nadležnost/ vlasništvo:	Općina Gračac JU Natura Jadera
Kategorija zaštićenosti:	PEM Natura 2000
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Put nije markiran, ali je na stranicama HPS-a dostupan GPS trag
Opis trenutnog stanja	
Turistički potencijal	<i>Zanimljiva i lijepa planinarska staza krajem koji je rijetko posjećen.</i>

K-16

**Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne
arhitekture** (Cvjetkovići, Jakšići, Surle...)

Koordinate:	44°18'54.7"N 15°57'26.2"E
Lokacija:	Glogovo
Opis:	Slikovita i skrovita, uglavnom napuštena i zapuštena seoca u neobično lijepom krajoliku.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Privatni vlasnici
Kategorija zaštićenosti:	Područje Natura 2000
VALORIZACIJA	

Pristup/dostupnost	Većina je zaseoka dostupna osrednjim makadamima i šumskim putevima.
Opis trenutnog stanja	Više ili manje zapušteni zaseoci s pojedinačnim obnovljenim kućama/imanjima
Turistički potencijal	<i>Potencijalne interpretacijske točke na planinarskoj/biciklističkoj ruti.</i>

P-9

Lisac planina

Koordinate:	44°20'45.2"N 15°59'19.5"E
Lokacija:	Glogovo
Opis:	Lisac je zaštićeno područje ekološke mreže Natura 2000 u Hrvatskoj i dio je pilot regije projekta DINALPCONNECT na granici između Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Smješten između općine Gračac na sjeveroistoku i planine Dinare na sjeverozapadu, obogaćen s nekoliko vrhova visine između 1200 i 1400 metara n. v. Lisac se direktno nalazi na dinarsko-alpskoj ruti.
Nadležnost/vlasništvo:	Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Zadarske županije "Natura Jadera"
Kategorija zaštićenosti:	JU Natura Jadera Područje ekološke mreže Natura 2000 značajno za vrste i stanišne tipove (POVS) HR2001373
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Područje je dosta izolirano, velikim dijelom bez staza i puteva, a prošarano je relativno slabim makadamskim i šumskim cestama.
Opis trenutnog stanja	Netaknuta priroda, pokoje napušteno ili zapušteno selo/imanje.
Turistički potencijal	<i>Svakako je zanimljiva i lijepa planinska destinacija, trenutno bez ikakve prateće infrastrukture.</i>

Gračac

Naziv fenomena

K-17	Stari most na Otuči
K-18	Šetnica uz Otuču
K-19	Crkva sv. Jurja
K-20	Starohrvatska gradina „Otuča“
K-21	Crkva Vaznesenja Gospodnjeg
K	Franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja
P-10	Jezero Štikada
K	Industrijska baština Gračaca
K	Parna lokomotiva na kolodvoru Gračac

K-17

Stari most na Otuči

Koordinate: 44°18'00.7"N 15°51'03.5"E

Lokacija:	Gračac
Opis:	Premošćuje rijeku Otuču u samom centru Gračaca. Masivni zidani kameni most ima sedam lučnih otvora segmentnog oblika. Izgrađen je 1834. Svi lukovi su jednakog raspona koji iznosi 9 metara, a visina tjemena luka u nasipu iznosi 3,5 metra. Debljina stubova između lukova pri dnu iznosi 150 cm.
Nadležnost/ vlasništvo:	Županijska uprava za ceste Zadarske županije Područna konzervatorska služba Zadar
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-6106 Komunalna i tehnička građevina
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Most je u centru grada, lako dostupan s parkiralištima u blizini.
Opis trenutnog stanja	U dobrom stanju, održavan. Aktivna je gradska prometnica.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti. Most je dio gradske šetnice uz rijeku Otuču.</i>

K-18

Šetnica uz Otuču

Koordinate:	44°17'55.1"N 15°51'02.1"E
Lokacija:	Gračac
Opis:	Šetnica se nalazi nizvodno od starog mosta na Otuči. Iako tek 200-tinjak metara duga, prolazi uz samu rijeku, a u blizini je i Dječji vrtić, glavni gradski par i ostale znamenitosti Gračaca (crkva sv. Jurja, Gradina, itd...), pa je primjerena za početak i kraj zanimljive gradske šetnje.
Nadležnost/ vlasništvo:	Hrvatske vode, Općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Nalazi se uz cestu, a u blizini je i dovoljno parkirnih mjesta.
Opis trenutnog stanja	U dobro stanju, uređena, održavana.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti. Potencijalno jedna od točaka gradske turističke ture.</i>

K-19

Crkva sv. Jurja

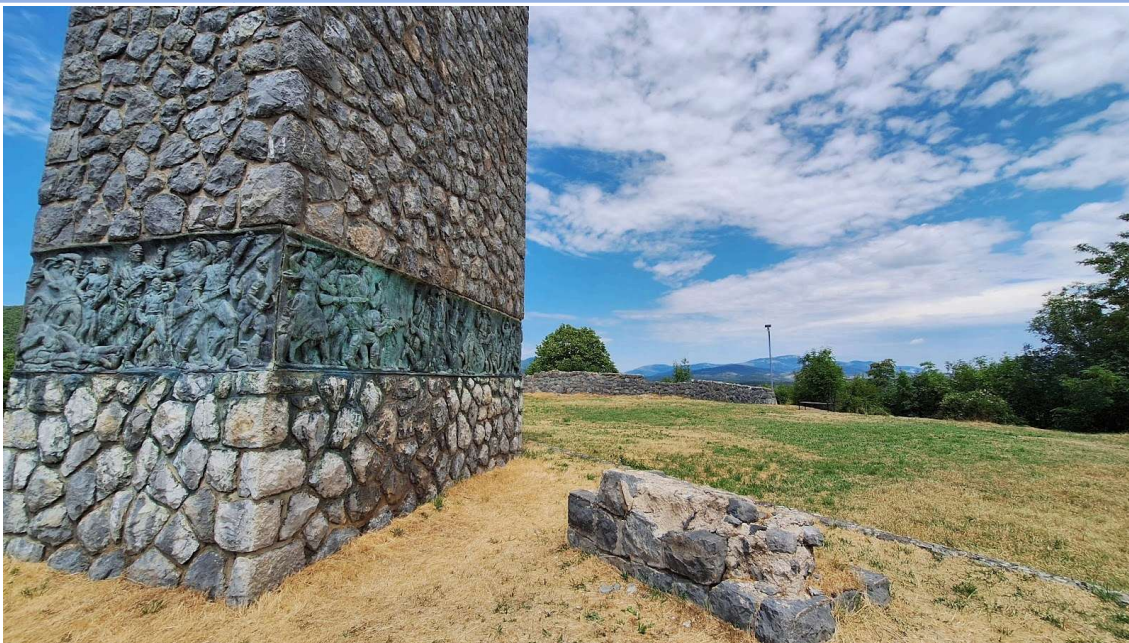

Koordinate: 44°18'00.5"N 15°50'58.7"E

Lokacija:	Gračac
Opis:	Katolička Crkva sv. Jurja mučenika je smještena u podnožju brda Gradina u blizini rijeke Otuče. Sagrađena je 1715. godine, preuređena 1808. godine. Zadnja obnova crkve je bila osamdesetih godina 20. stoljeća. To je jednobrodna izdužena građevina s rizalitno istaknutim zvonikom na zapadnom pročelju, kvadratnom apsidom na istočnoj i sakristijom na južnoj strani. Dužina, uključujući apsidu je 22 m, a širina 10 m
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Cospićko-senjska biskupija
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-6005 Sakralna građevina
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Crkva se nalazi u samom centru grada, lako je dostupna.
Opis trenutnog stanja	U dobrom stanju, održavana.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-20

Starohrvatska gradina „Otuča“

Koordinate:	44°18'04.6"N 15°50'54.6"E
Lokacija:	Gračac
Opis:	Gradina s novim spomenikom palim hrvatskim braniteljima iz 2. svjetskog rata nalazi se u samom središtu Gračaca. Uređena cesta-staza vodi do samog vrha odakle se pruža lijep pogled na grad i okolicu. Tragovi srednjovjekovnoga grada na Gradini čuvaju ostatke sjedišta starohrvatske otučke plemenite župe.
Nadležnost/ vlasništvo:	Općina Gračac.
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Lako dostupna uređenom cestom do parkinga, a nakon toga se nastavlja pješice zemljanim putem.
Opis trenutnog stanja	U dobrom stanju, održavana.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-21

Crkva Vaznesenja Gospodnjeg

Koordinate:	44°17'54.8"N 15°51'58.0"E
Lokacija:	Gračac
Opis:	Sagrađena je 1874. sva od klesanog kamena, a do temelja je srušena 1954. a kamen kojim je bila sazidana ugrađen je u ogradu obližnjeg pravoslavnog groblja te je korišten i za gradnju spomenika na Gradini. Gradnja današnje crkve počela je 1983., oštećena je u Domovinskom ratu, a završena 2006.
Nadležnost/ vlasništvo:	Eparhija Gornjokarlovačka, Srpska pravoslavna crkva, Gračac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	

Pristup/dostupnost	Nalazi se na glavnoj državnoj cesti D1 Gračac – Knin. Lako dostupna.
Opis trenutnog stanja	Crkva je obnovljena i u dobrom stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

P-10

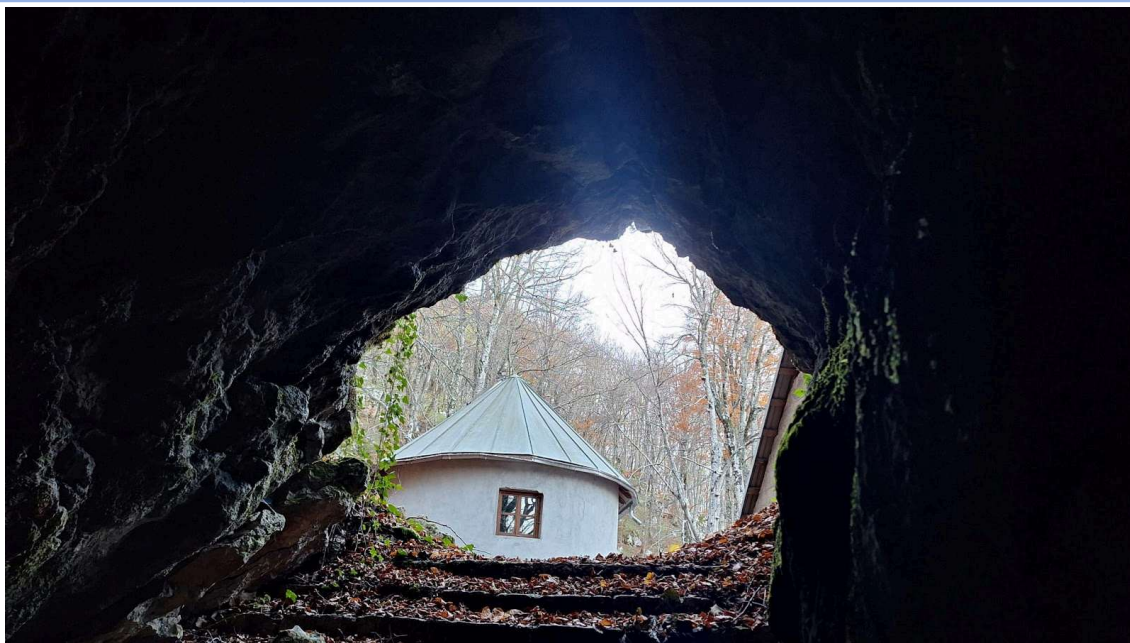
Jezero Štikada

Koordinate:	44°17'39.7"N 15°48'53.9"E
Lokacija:	Gračac
Opis:	veliko umjetno jezero (akumulacija) površine 334 hektara, nastalo za potrebe hidroelektrane Velebit, koje akumulira vode ponornica Obsenice, Otuče i Ričice. Veći dio jezera pripada općini Lovinac. Popularno među ribolovcima zbog obilja pastreve.
Nadležnost/ vlasništvo:	Hidroelektrana Velebit Hrvatske vode Općina Gračac Općina Lovinac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	

Pristup/dostupnost	Lako dostupna s različitih strana pristupnim cestama i putevima.
Opis trenutnog stanja	U dobrom stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguće interpretacijske točke na turističkoj ruti. Poželjno mjesto za obilazak koje nudi mogućnosti raznih aktivnosti (ribolov, outdoor...).</i>

Crnopac – Tremzina	
Naziv fenomena	
K/P 22	Crkvice sv. Marka i Pećina Svetinja
P-11	Cerovačke špilje i Centar izvrsnosti
P-12	Crnopac
K/P	Ponor Gusarica
K-23	Vučjak – grob i bunar Ilije Smiljanića i bunari Zakope
K-24	Duboki dol – rodno selo Marijana Matijevića, najjačeg čovjeka na svijetu
P-13	Planinarska staza Tremzina

Koordinate:	44°16'39.2"N 15°52'01.3"E
Lokacija:	Crnopac
Opis:	Špilja Svetinja i crkvica sv. Marka neposredno uz nju, nalaze se na sjevernim obroncima Crnopca, iznad željezničke pruge Gračac – Knin. Na ulazu su izgrađene stepenice, a u špilji je postavljen oltar na koji vjernici donose odjeću bolesnika s nadom u njihovo ozdravljenje. Nedavno je i obnovljena crkvica Sv. Marka, sagrađena 1863. godine na 698 metara nadmorske visine.
Nadležnost/ vlasništvo:	Eparhija Gornjo-Karlovačka PP Velebit Općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Pristup je moguć šumskom stazom koja počinje na prelazu stare ceste Obrovac – Gračac preko željezničke pruge. Dobrim djelom staza prati prugu, da bi se posljednjih 500 m odvojila i počela penjati prema špilji i crkvici.

Opis trenutnog stanja	Crkvice je u relativno dobrom stanju. Kako vjernici znaju ostavljati odjeću u špiljici, ovisno o količini i stanju robe, potrebno ju je češće čistiti.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti. Može biti planinarska poveznica s Cerovačkim špiljama iz Gračaca.</i>

P-11

Cerovačke špilje i Centar izvrsnosti

Koordinate:	44°16'31.1"N 15°53'19.2"E
Lokacija:	Crnopac
Opis:	Cerovačke špilje najveći su turistički špiljski kompleks u Hrvatskoj. Za turistički posjet su otvorene Donja i Gornja Cerovačka špilja, svaka u dužini od cca 700 m. Centar izvrsnosti je reprezentativni, moderni edukacijsko-istraživački centar koji pruža odlične mogućnosti za organizaciju raznih projekata i događaja, koji u svom prostoru nudi interpretacijske, edukacijske, turističke, konferencijske i uredske sadržaje.
Nadležnost/ vlasništvo:	PP Velebit
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	

Pristup/dostupnost	Centar izvrsnosti i Cerovačke špilje nalaze se oko 4 km od Gračaca i lako su dostupne cestom te imaju i velik, prostran parking.
Opis trenutnog stanja	I Centar i špilje u odličnom su stanju.
Turistički potencijal	<i>Kao najveći špiljski turistički kompleks i moderni Centar izvrsnosti, Cerovačke špilje imaju iznimno velik turistički, edukativni i znanstveni potencijal.</i>

P-12

Crnopac

Koordinate:	44°15'07.1"N 15°50'29.5"E
Lokacija:	Crnopac
Opis:	Najjužniji dio Velebita, Crnopac je izrazito krško područje i dio Parka prirode Velebit i Natura 2000 područja. Na Crnopcu se nalazi najveći jamski sustav u Hrvatskoj (preko 60 km istraženih kanala) i brojne planinarske staze, od kojih je zbog svoje ljepote, ali i zahtjevnosti, staza „Malog princa“. Od nedavno, na Crnopcu postoji i via ferata Bat koja privlači sve više posjetitelja.
Nadležnost/	JU PP Velebit

vlasništvo:	
Kategorija zaštićenosti:	Park prirode.
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Obronci Crnopca sa sjeverne i sjeverozapadne strane uokvireni su državnim cestama Obrovac-Gračac i Gračac-Knin. Od njih se mjestimično šumskim cestama i makadamima može ući dublje u prostor samog masiva, ali osnovni način kretanja ovdje je – pješaćenje/planinarenje.
Opis trenutnog stanja	Kao dio Parka prirode, Crnopcem se dobro gospodari i njegove su staze i skloništa dobro održavani.
Turistički potencijal	<i>Veliki potencijal za planinarenje i špiljarenje.</i>

K-23

Vučjak – grob i bunar Ilije Smiljanića i bunari Zakope

Koordinate:	44°15'03.2"N 15°55'55.9"E
Lokacija:	Crnopac
Opis:	Na području Vučjaka nalazi se osam zidanih bunara u različitom stanju; neka grla su cjelovita po čitavom opsegu, nekima nedostaje tek manji dio suhozidne obloge, a ima ih i posve razrušenih i razgrađenih. Bili su važni za opskrbu mjesnog stanovništva, stoke, ali i putnika koji su upravo ovim prijevojem prelazili ovaj dio jugoistočnog Velebita. Bunari Zakope nalaze se na 803-806 metara nadmorske visine, u jugozapadnom dijelu visoravni - udoline Vučjak. U blizini se nalazi i "Smiljanića grob", mjesto pogibije narodnog junaka iz doba ratova s Turcima, Ilije Smiljanića, a uz makadam se nalaze i ostaci "Smiljanića bunara" od kojeg je sačuvan tek dio kružnog obzida.
Nadležnost/ vlasništvo:	JU PP Velebit
Kategorija zaštićenosti:	Park prirode.
VALORIZACIJA	

Pristup/dostupnost	Teži pristup po grubom makadamu koji dalje vodi do Dubokog dola, zanimljiva lokacija, lijep kraj.
Opis trenutnog stanja	Dosta zapušteno.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-24

Duboki dol – rodno selo Marijana Matijevića, najjačeg čovjeka na svijetu

Koordinate:	44°13'48.0"N 15°56'54.0"E
Lokacija:	Crnopac
Opis:	Na području Vučjaka nalazi se osam zidanih bunara u različitom stanju; neka grla su cjelovita po čitavom opsegu, nekima nedostaje tek manji dio suhozidne obloge, a ima ih i posve razrušenih i razgrađenih. Bili su važni za opskrbu mjesnog stanovništva, stoke, ali i putnika koji su upravo ovim prijevojem prelazili ovaj dio jugoistočnog Velebita. Bunari Zakope nalaze se na 803-806 metara nadmorske visine, u jugozapadnom dijelu visoravni - udoline Vučjak. U blizini se nalazi i "Smiljanića grob", mjesto pogibije narodnog junaka iz doba ratova s Turcima, Ilije Smiljanića, a uz makadam se nalaze i ostaci "Smiljanića bunara" od kojeg je sačuvan tek dio kružnog obzida.
Nadležnost/ vlasništvo:	JU PP Velebit JU Natura Jadera
Kategorija zaštićenosti:	Park prirode. PEM Natura 2000
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Pristup moguć 7 km dugom makadamskom uskom cestom koja nije održavana.
Opis trenutnog stanja	Zapušteno/ruševno.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

P-13**Planinarska staza Tremzina**

Koordinate:	44°14'21.9"N 15°57'37.0"E
Lokacija:	Crnopac
Opis:	Tremzina je planinarska staza s područja Južni Velebit s visinskom razlikom od 380m, što je svrstava u kategoriju kondicijski lagane staze. Staza obilazi dva vrha, Čardak (1173 m) i Oklinak (1186 m) s kojih se pružaju lijepi pogledi na Velebit (Sv. Brdo, Crnopac...), Poštak te more i otoke.
Nadležnost/ vlasništvo:	JU PP Velebit JU Natura Jadera Hrvatski planinarski savez (HPS)
Kategorija zaštićenosti:	Park prirode. PEM Natura 2000
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Staza počinje na odvojkju državne ceste Gračac-Knin neposredno nakon završetka uspona pred Malovanom. Duga je 5,6 km, a prolazi preko vrha Čardak do istaknutog vrha Oklinak.
Opis trenutnog stanja	Stazu održava PD Željezničar Gospić.
Turistički potencijal	<i>Lijepa planinarska staza.</i>

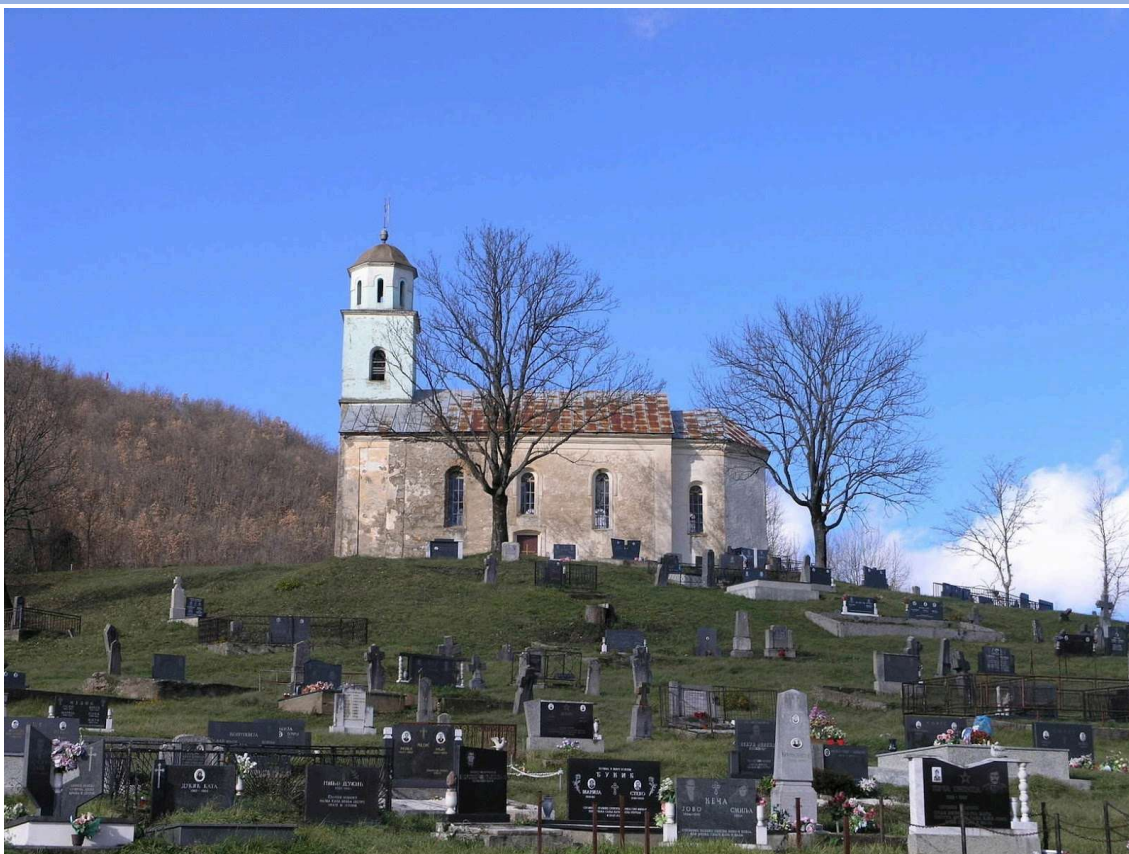
Suvaja i Begluci*Naziv fenomena*

K-25	Crkva Vaznesenja gospodnjega
P-14	Izvor Une
K	Gradina Kukerda (prapovijest) Gradina Lendek iznad vrela Une Gradina na Tujinom vrhu

K/P	Brotnja – arheološki lokalitet
P	Rijeka Una
K	Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Miljušići, Rodići...)
K	Unska pruga

K-25

Crkva Vaznesenja gospodnjega

Koordinate:	44°24'42.8"N 16°06'32.8"E
Lokacija:	Donja Suvaja
Opis:	Pravoslavna Crkva Vaznesenja Gospodnjeg s grobljem je sagrađena 1878. godine u kasnobaroknom stilu kao jednobrodna izdužena građevina s poligonalnom apsidom na istoku i ulazom sa zvonikom u osi glavnog pročelja na zapadnoj strani.

	Na groblju uz crkvu se, uz „uobičajene“ nadgrobne spomenike, mogu pronaći i dvije grobnice s uklesanim ukrasima koji podsjećaju na motive s drevnih stećaka (jedna sa šestokrakom zvijezdom u krugu sa spiralnim viticama i druga s rukama s raširenim prstima).
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Općinski narodni odbor, Srb
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-6006 Sakralna građevina
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Nalazi se na uzvisini poviše ceste Srb-Donji Lapac, podno brda Stražbenica. Lako dostupna.
Opis trenutnog stanja	U dobrom stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

P-15

Izvor Une

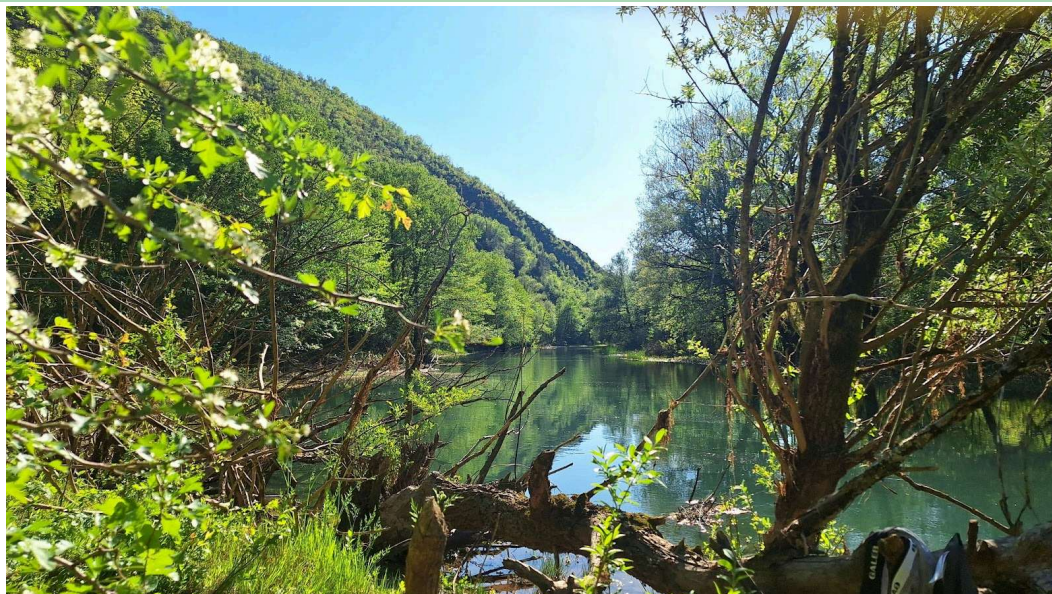

Koordinate:	44°23'58.4"N 16°06'14.5"E
Lokacija:	Donja Suvaja - Neteka
Opis:	Vrelo Une je jedan od izvora rijeke Une. Nalazi se kod mjesta Donja Suvaja, na 396 metara nadmorske visine.

	Izvire ispod padina planina Plješevice i Stražbenice. Na izvoru Una čini bajkovito plavozeleno jezero okruženo šumom i visokim strmim liticama. Vrelo Une je najdublji krški izvor u Hrvatskoj i među prvih pet najdubljih u svijetu. Dosad je istražen do dubine od 248 metra, ali dno nije dosegnuto. Temperatura vode je konstantna i iznosi 7 – 8 °C. Izvor rijeke Une ili Vrelo Une s kanjonom u dužini od 150 metara zaštićeno je kao hidrološki spomenik prirode.
Nadležnost/ vlasništvo:	JU Natura Jadera
Kategorija zaštićenosti:	PEM Natura 2000 Hidrološki spomenik prirode
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Od glavne ceste Srb – Donji Lapac do samog izvora vodi uređena planinarska staza dužine oko 650 m.
Opis trenutnog stanja	Staza je uređena kao poučna staza i u solidnom je stanju, ali treba adaptaciju.
Turistički potencijal	<i>Veliki potencijal za turističke posjete uz primjereno upravljanje.</i>

P-16

Rijeka Una

Koordinate:	44°24'54.7"N 16°07'45.5"E
Lokacija:	Begluci
Opis:	Od svog izvora, pa do spajanja s rijekom Krkom na granici BiH, Una teče dužinom od oko 5,5 km kroz zelena polja zaseoka Begluci.
Nadležnost/ vlasništvo:	JU Natura Jadera
Kategorija zaštićenosti:	PEM Natura 2000
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Kroz zelenu dolinu Una mjestimično teče uz seosku cestu ili je pak do nje moguće doći pojedinim zemljanim putevima. Ipak, velikim dijelom je nepristupačna (osim ako se ne plovi njome).
Opis trenutnog stanja	Teče prirodnim koritom, vrlo lijep kraj.
Turistički potencijal	<i>Moguće interpretacijske točke na prirodnoj ruti. Moguć razvoj sadržaja na samoj rijeci (kajak, kanu, SUP...)</i>

K-26

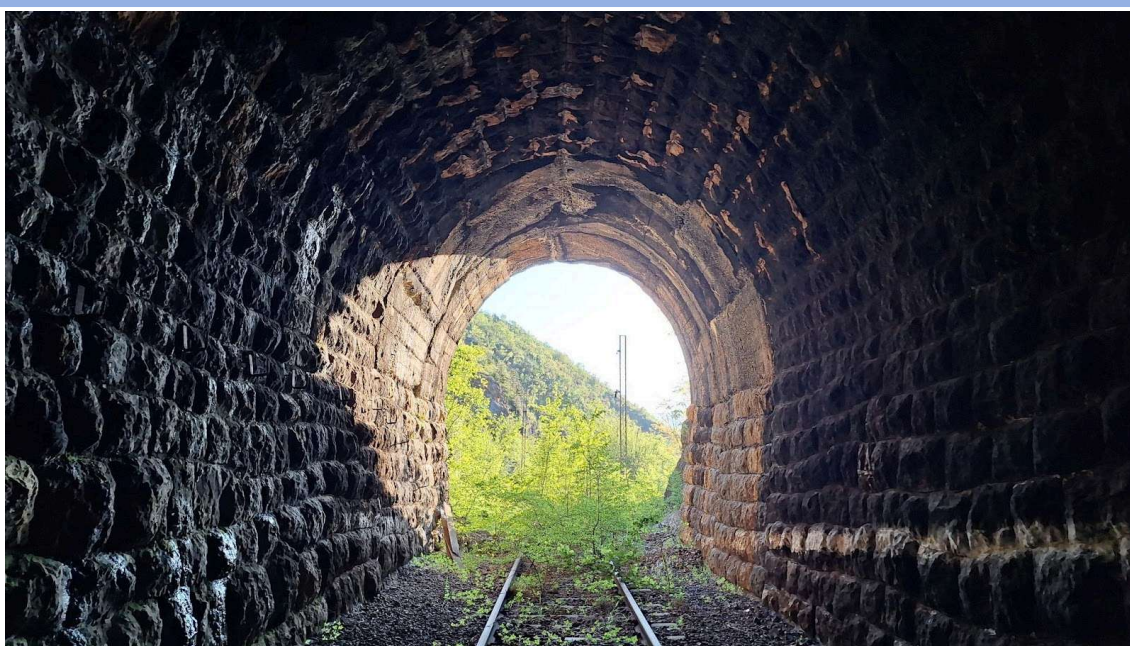
Zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Miljuši, Rodići...)

Koordinate:	44°24'15.2"N 16°09'10.9"E
Lokacija:	Begluci
Opis:	Brežuljkast kraj izrazito „prošaran“ brojnim polusušnim kanjonima i gudurama, koji se nalazi u „džepu“ između stare unske željezničke pruge i granice s BiH.
Nadležnost/ vlasništvo:	Privatni vlasnici
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	

Pristup/dostupnost	Vrlo teško dostupni, jer je prilaz moguć samo prelaskom granice s BiH
Opis trenutnog stanja	Više ili manje zapušteni zaseoci s pojedinačnim obnovljenim kućama/imanjima
Turistički potencijal	<i>Lijep kraj, ali zbog izoliranosti teško dostupan i slabo iskoristiv. Samo za izrazito motivirane.</i>

K-27

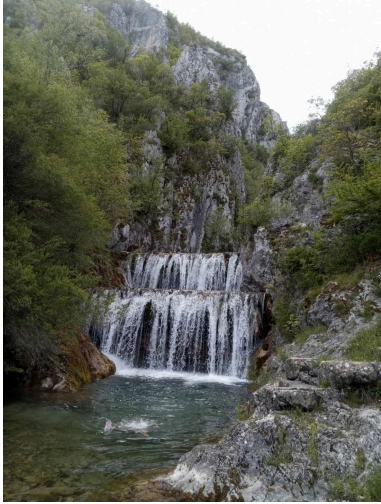
Unska pruga

Koordinate:	44°24'47.1"N 16°07'53.0"E
Lokacija:	Begluci
Opis:	Stara željeznička pruga nekada je bila putnička i trgovačka žila kucavica ovog kraja i najbrža veza između BiH i Hrvatske, Bihaća i Knina, a danas je zapuštena, devastirana i više ne prometuje. Na području Općine Gračac najzanimljiviji i najljepši dio pruge je onaj u dužini od oko 2 km od zaseoka Begluci do mosta iznad Krke na granici s BiH. Pruga se izdiže iznad kanjona Une s lijepim pogledima na rijeku i okolicu uz prolaz kroz nekoliko tunela, što šetnju ovom nekada važnom prometnicom čini još zanimljivijom i egzotičnijom.

Nadležnost/ vlasništvo:	Hrvatske željeznice
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Moguć prilaz do pruge makadamskom cestom iz Begluca. Pješaćenje prugom iziskuje oprez.
Opis trenutnog stanja	Zapuštena i devastirana pruga, ali dovoljno dobra za zanimljivu (i opreznu) šetnju.
Turistički potencijal	<i>Moguća tematska tura i/ili interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

Srb	
Naziv fenomena	
K	Rađenović gradina (prapovijest)
K	Srednjovjekovni grad Srb na brdu Kula iznad potoka Sredice
K	Zaseok Dabašnica – arheološki lokalitet (antika)
P-17	Kanjon Dabašnice – Sklop
K	Neteka – arheološki lokalitet Crkvina (antika) i gradina na Bujića kuku (antika-srednji vijek) Arheološki lokalitet na groblju (srednji vijek)
K	Srednjovjekovna nekropola sa stećcima, Podurljaj, Gornji Srb – spominje se u literaturi, ali ne može se pronaći na terenu.
K-28	Spomenik ustanku naroda Hrvatske
K-29	Crkva Svete Petke u Osredcima
K	Kunić grad – gradina (prapovijest)
P-18	Babića jezero

	Koordinate:	44°21'02.1"N 16°06'35.3"E
	Lokacija:	Srb
	Opis:	Kanjon rijeke Dabašnice sa slapom Sklopom kojim završava i nakon kojega ova bistra rijeka teče s novim imenom, Srebrenica, dubok je, divlji, impresivan i teško pristupačan kanjon dužine oko 7 km.
	Nadležnost/ vlasništvo:	JU Natura Jadera
	Kategorija zaštićenosti:	PEM Natura 2000
VALORIZACIJA		
Pristup/dostupnost	Do slapa Sklop, kojim kanjon Dabašnice zapravo završava, uzvodno je nemoguće proći bez penjačkih vještina i osiguravanja užetom, zbog okomitih kaskada i vrlo uskog kanjona sa strmim, stjenovitim liticama.	
Opis trenutnog stanja	Područje nepatvorene divljine, iznimno rijetko posjećivan zbog svoje nepristupačnosti.	
Turistički potencijal	<i>Potencijalno lijepa, tehnički zahtjevn planinarska ruta/ferata.</i>	

Koordinate:	44°16'29.3"N 16°10'48.2"E
Lokacija:	Srb
Opis:	Babića jezero je slikovito jezerce koje se smjestilo u gudurama istočnih padina Poštaka, nedaleko mjesta Lički Tiškovac. Okruglog je oblika i strmih obala, koje se strmo nastavljaju i ispod površine, pa je tako dubina ovog nevelikog jezera čak oko 50 metara. Voda jezera je bistra i hladna.
Nadležnost/ vlasništvo:	Hrvatske vode
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Najlakši je put jezeru s njegove sjeveroistočne strane, iz mjesta Lički Tiškovac, međutim do njega je teško doći zbog nereguliranog prometa preko BiH. Teži i duži pristup, jest sa zapadne strane, od Otrića cca 14 km dugim putem, od kojega se otprilike polovica može proći kolima, a ostatak isključivo pješice.

Opis trenutnog stanja	Lijepa priroda i okolica, težak pristup.
Turistički potencijal	<i>Ukoliko se administrativno riješi/olakša pristup, može biti zanimljiva lokacija sa zanimljivim interpretacijskim sadržajima. U sadašnjem stanju tek je egzotična destinacija rijetkih planinarskih izleta.</i>

K-28

Spomenik ustanku naroda Hrvatske

Koordinate:	44°21'55.7"N 16°07'20.5"E
Lokacija:	Srb
Opis:	Spomenik je djelo kipara Vanje Radauša iz 1951., a obnovljen 2011. Iako obilježava ustanak protiv fašizma, 27. srpnja 1941. danas tu obljetnicu prate i negativni komentari zbog zločina nad civilnim stanovništvom počinjenim tom prigodom. Spomenik visine 15,5 m nalazi se u parku u središtu mjesta Srb.
Nadležnost/ vlasništvo:	
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Pristup je jednostavan i lak. Od glavne ceste do spomenika u parku vodi pješačka staza dužine 200 m.
Opis trenutnog stanja	Spomenik i spomen-park su u dobrom stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

Koordinate:	44°21'12.0"N 16°09'49.8"E
Lokacija:	Srb - Osredci
Opis:	Na vrlo lijepom položaju u zaseoku Lički Osredci nalazi se ruševna crkva Svete Petke. Oštećena je u drugom svjetskom ratu nakon čega više nije obnavljana. Prvi se puta spominje u kartama Habsburške monarhije još 1774., a u današnjem je obliku crkva podignuta početkom 19. stoljeća (spominje se godine 1802. i 1806.) Po preostalim vanjskim zidovima može se naslutiti njena nekadašnja impozantnost. Iza crkve nalazi se zapušteno groblje, a u neposrednoj blizini, na seoskom raskršću, nalazi se spomenik žrtvama iz 2. svjetskog rata.
Nadležnost/ vlasništvo:	Eparhija Gornjokarlovačka.
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Do same crkve je pristup jednostavan, cestom iz Srba.
Opis trenutnog stanja	Crkva je ruševna, groblje je u lošem stanju, a okoliš se donekle uređuje.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

Velika Popina

Naziv fenomena

K-30	Pravoslavna crkva Sv. Proroka Ilije
K-31	Izvor vode uređen za vrijeme Austro-ugarske
K-32	Spomen dom Branko Ćopić i društveni dom i udruga „Čuvarkuća“
K-33	Selo i zaseoci s karakterističnim elementima ruralne arhitekture Spojiti s Cesta i makadam Velika Popina-Vrpolje-Podljut-cesta za Srb
K-34	Zanimljiv spomenik smrznutim partizanima

K-30

Pravoslavna crkva Sv. Proroka Ilije

Koordinate:	44°17'20.5"N 16°01'53.0"E
Lokacija:	Velika Popina
Opis:	Pravoslavna crkva sv. Proroka Ilije izgrađena je 1876. godine, o čemu svjedoči natpis na kamenoj ploči nad ulaznim portalom na pročelju. Crkva je zidana klesancima kamena i žbukana, s poligonalnom apsidom i zvonikom nad pročeljem. Glavno je pročelje izvedeno u kasnobaroknom stilu s pilastrima na uglovima, a plitki rizalit zvonika je od prizemlja rastvoren lučno završenim ulaznim vratima s kamenim okvirom, prozorom u razini hora i monoforama za zvona na sve četiri strane, oivičenim kamenim okvirima. Uz crkvu, s njene južne strane, smještena je kamena grobnica paroha Miloša Ličine, čijim je zalaganjem sagrađena crkva, dok se dobro sačuvano staro groblje s mnogobrojnim ornamentiranim kamenim križevima iz 19. stoljeća, nalazi u polju ispod Gradina. Pravoslavna crkva sv. Proroka Ilije u Velikoj Popini ima izrazite ambijentalne vrijednosti zbog smještaja na dominantnoj koti iznad samog naselja.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Srpska pravoslavna crkva u Hrvatskoj, Eparhija Gornjokarlovačka
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-6024 Sakralna graditeljska baština
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Smještena je na zapadnom rubu Velikopopinskog polja na padinama brda Gradine, iznad samog središta naselja. Do crkve vodi novoasfaltirana cesta.
Opis trenutnog stanja	Crkva je u funkciji, sa skromno uređenom unutrašnjosti i fasadom kojoj bi dobro došla obnova.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

Koordinate:	44°17'14.8"N 16°01'53.4"E
Lokacija:	Velika Popina
Opis:	Na ulazu u naselje Velika Popina nalazi se izvor-česma, iz koje stalno teče voda. Česma je sagrađena 1876., kako piše na natpisu spomen-ploče: „...za vladanja cara Franje Josipa 1. i upravljanja baruna Anutna Mollinara...“.
Nadležnost/ vlasništvo:	Narodni odbor općine
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Česma se nalazi u središtu naselja, uz samu cestu.
Opis trenutnog stanja	Česma je funkcionalna, iz nje uvijek teče pitka voda, a u skromnom je stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-32

**Spomen dom Branko Ćopić i društveni dom i
udruga „Čuvarkuća“**

Koordinate:	44°17'15.8"N 16°01'54.5"E
Lokacija:	Velika Popina
Opis:	U novoobnovljenoj zgradi u središtu mjesta Velika Popina nalazi se spomen dom „Branko Ćopić“, posvećen ovom književniku čija je majka rođena upravo u tom selu. U domu je i prostor udruge „Čuvarkuća“, koja organizira razne događaje usmjerene očuvanju baštine ovog kraja.
Nadležnost/ vlasništvo:	Srpska pravoslavna crkva u Hrvatskoj, Eparhija Gornjokarlovačka, Crkvena općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Zgrada doma nalazi se u središtu naselja, uz samu cestu.
Opis trenutnog stanja	Zgrada je u dobrom stanju, nedavno uređena.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-33

**Selo i zaseoci s karakterističnim elementima ruralne
arhitekture**

**Spojiti s Cesta i makadam Velika
Popina-Vrpolje-Podljut-cesta za Srb**

Koordinate:	44°17'50.9"N 16°02'45.1"E
Lokacija:	Velika Popina
Opis:	Na zapadnom i sjeverozapadnom djelu Popinskog polja, nalazi se nekoliko sela i zaseoka s karakterističnim elementima ruralne arhitekture (Velik Popina, Podmila, Vrpolje, Donji Labusi, Podljut, Panići...).
Nadležnost/ vlasništvo:	Privatno vlasništvo. Javno dobro.
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Od glavne ceste Gračac – Srb preko Velike Popine do zaseoka Vrpolje vodi uska asfaltna cesta, a od Vrpolja, preko Podljuta i Panića sjevernim rubom Popinskog polja, ravni makadam se ponovno spaja s glavnom cestom.
Opis trenutnog stanja	Više ili manje zapušteni zaseoci s pojedinačnim obnovljenim kućama/imanjima

Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti. Moguća lijepa kružna biciklistička dionica.</i>
------------------------------	---

K-34

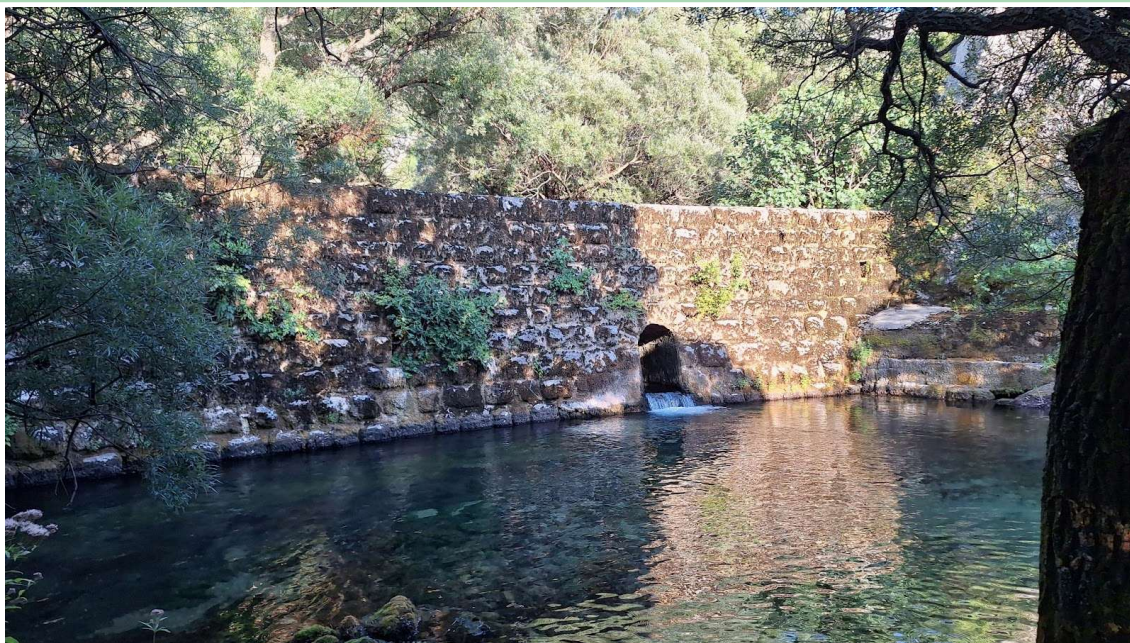
Spomenik smrznutim partizanima na Ljubinoj poljani

Koordinate:	44°15'18.4"N 16°03'34.5"E
Lokacija:	Velika Popina
Opis:	Početakom 1944. na maršu Šeste dalmatinske brigade iz Bosne za sjevernu Dalmaciju na Ljubinoj poljani kod Velike Popine, smrznulo se 26 boraca. U spomen na njih na Ljubinoj je poljani sredinom 80-tih podignut zanimljiv spomenik
Nadležnost/ vlasništvo:	Općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Spomenik se nalazi u polju na samom križanju državne ceste Gračac-Knin s cestom za Srb. Do spomenika se mora hodati par minuta od glavne ceste.

Opis trenutnog stanja	Spomenik je u solidnom stanju, neznatno oštećen.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

Zrmanja vrelo	
<i>Naziv fenomena</i>	
P-19	Vrelo Zrmanje i Poučna staza Vrelo Zrmanje
P-20	Stari napoleonski put
K-35	Rakovnik Kula
K-36	Česma iz 1888.
K-37	Zvonigrad - Kom
K-38	Crkvica Rođenja BDM - Palanka
K-39	Crkvica Sv. Oca Nikolai
K	Kusac – zaselak s karakterističnim elementima ruralne arhitekture
K-40	Crkva sv. Paraskeve u Pribudiću
K-41	Crkvica sv. Trojstva na križanju prema Maloj Popini
K-42	Škodina lokva/Begovica i bunar
P-21	Poštak

Koordinate:	44°12'17.2"N 16°05'04.8"E
Lokacija:	Zrmanja Vrelo
Opis:	Zrmanja Vrelo je zaseok koji je ime dobio po obližnjem vrelu Zrmanje, koja sitasto izvire iz gotovo okomite litice Misije. Do zidane brane podignute 1924. vodi poučna staza nešto kraća od 1 km, nakon koje se može nastaviti hodati uskom planinarskom stazicom do viših dijelova kamenitog korita rijeke.
Nadležnost/ vlasništvo:	Hrvatske vode Općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Autom se može doći do početka poučne staze uskom asfaltnom cestom. Dalje se nastavlja pješice.
Opis trenutnog stanja	Poučna staza je novouređena s pomalo nespretno i neuredno postavljenim interpretacijskim tablama i odmorištima. Staza je nasuta s previše šljunka, što otežava kretanje, pogotovo biciklom.

Turistički potencijal	<i>Svakako lijepa i posjeta vrijedna lokacija, koja već sada svojim sadržajima i ljepotom prirode privlači brojne posjetitelje. Moguća interpretacijska točka prirodne i kulturne rute.</i>
------------------------------	---

P - 20

Napoleonski put - Stara trasa Dalmatine

Koordinate:	44°12'39.4"N 16°03'52.9"E
Lokacija:	Zrmanja Vrelo
Opis:	Makadamski put dio je stare ceste Dalmatine iz 18. i 19. stoljeća, a često se naziva Napoleonskim putem, kako piše i na tabli na njegovom početku kod Zrmanja Vrela. Kontinuirano se penje serpentinama prateći prirodni reljef Begovačkog klanca. Put je cijelom dužinom "ukrašen" kolobranskim stupićima, a brojni kameni podzidi i mostići preko većih jaruga svjedoče o vještini i majstorstvu njegovih graditelja.
Nadležnost/	Javno dobro, općina Gračac.

vlasništvo:	
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Otprilike 600 m prije kraja asfaltne ceste za poučnu stazu Zrmanja Vrelo, nalazi se odvojak na makadamski put, gdje je i proširenje dovoljno za parkirati nekoliko automobila. Put je prilično loš i nije primjeren za osobne automobile.
Opis trenutnog stanja	Makadamski put je prohodan, odličan za hodanje i vožnju brdskim biciklom. Dužina od odvojka ceste za izvor Zrmanje do izlaska na glavnu državnu cestu je 4,5 km.
Turistički potencijal	<i>Mogući dio šire biciklističke rute ili kao zanimljiva izdvojena cjelina.</i>

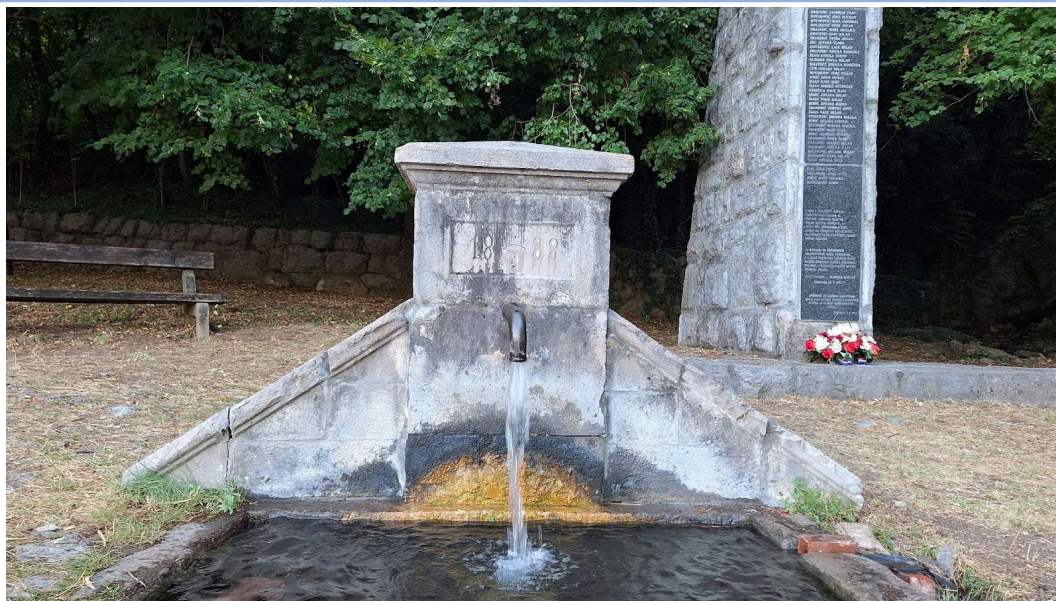
K-35

Rakovnik kula

Koordinate:	44°11'19.1"N 16°03'06.7"E
Lokacija:	Zrmanja Vrelo - Kasar

Opis:	Cilindrični, polusrušeni toranj koji strši na istaknutoj glavici iznad naselja Kasar i nekoliko okolnih zidova, ostaci su Rakovnik kule, obrambene građevine za koju se pretpostavlja da je sagrađena još u 13. stoljeću. Osmanlije su zauzele Rakovnik kojega su, zajedno sa Zvonigradom, kao zadnjim osmanskim uporištima u Lici, u srpnju 1689. godine oslobodili Stojan Janković i Ilija Smiljanić. Kula je podignuta na mjestu pretpovijesne gradine na kojoj se živjelo i u doba rimske vlasti.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	Privremeno zaštićeno kulturno dobro P-6668 Vojne i obrambene građevine.
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Nakon cca 400 m od odvojka za glavnu državnu cestu u zaseoku Kasar, s lokalne se ceste uzbrdo u šumu odvaja neoznačen putelj. Nakon kraćeg strmog uspona putelj se račva; desna staza nastavlja uzbrdo prema glavnoj cesti, a lijevom se priječi padinu kojom se za 15-ak minuta stiže do ruševina kule.
Opis trenutnog stanja	Kula je u ruševnom stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

Koordinate:	44°11'47.7"N 16°03'23.5"E
Lokacija:	Zrmanja Vrelo - Kasar
Opis:	Neposredno uz cestu prema izvoru Zrmanje u zaseoku Kasar, iz podnožja padine izvire voda, tzv. Crno vrelo. 1888. godine ovaj je izvor obzidan, a danas se tu nalazi i odmoriste s nekoliko klupa te spomenik antifašističkoj borbi.
Nadležnost/ vlasništvo:	Hrvatske vode Općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Lako dostupna, nalazi se uz samu cestu prema izvoru Zrmanje, oko 180 m sjeverno od njena odvojka prema glavnoj državnoj cesti Gračac - Knin.
Opis trenutnog stanja	Izvor-česma je u solidnom stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti. Lijepo mjesto za okrijepu i opskrbu čistom, izvorskom vodom.</i>

Koordinate:	44°08'31.5"N 16°04'12.2"E
Lokacija:	Zrmanja Vrelo - Palanka
Opis:	Ruševine srednjovjekovnog grada. Grad se prvi put spominje oko 1220. godine. Jezgru grada - obrambeni toranj opasuju zidine koje formiraju dvostruko dvorište. Oko 1826. godine je napušten i u ruševnom stanju.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Općinski narodni odbor
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro RZG-0232-1969. Vojne i obrambene građevine
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Nalazi se na vrhu stožastog brda između glavne državne ceste Gračac - Knin i lokalne ceste Palanka - Zrmanja Vrelo. Pristupnih puteva nema, te se do ruševina probija kroz divljini, krševiti teren.
Opis trenutnog stanja	U potpuno ruševnom stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-38

Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije - Palanka

Koordinate:	44°08'11.7"N 16°04'29.7"E
Lokacija:	Zrmanja Vrelo - Palanka
Opis:	U podnožju srednjovjekovne gradine Zvonigrad smješteno je staro groblje s katoličkom crkvom Rođenja Blažene Djevice Marije. Sagrađena je 1830. godine. To je jednobrodna, blago izdužena građevina s poligonalnom apsidom na istoku i zvonikom prizidanim uz ulaz na pročelju sa zapadne strane.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar R.K.T. Crkve Male Gospe, Palanka
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-6011 Sakralne građevine
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Lako dostupna. Nalazi se uz samu lokalnu cestu Palanka - Zrmanja Vrelo.

Opis trenutnog stanja	Crkva je u solidnom stanju, obnovljena nakon Domovinskog rata u kome je potpuno devastirana.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-39

Crkvice Sv. Oca Nikolaja

Koordinate:	44°10'31.3"N 16°03'13.9"E
Lokacija:	Zrmanja Vrelo - Kom
Opis:	Crkvice Sv. oca Nikolaja sagrađena je 1715., porušena 1953. a trenutno se obnavlja.
Nadležnost/ vlasništvo:	Srpska pravoslavna crkva u Hrvatskoj, Eparhija Gornjokarlovačka, Crkvena općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Lako dostupna. Nalazi se pedesetak metara poviše lokalne ceste Palanka - Zrmanja Vrelo, kod zaseoka Kom.
Opis trenutnog stanja	Crkva je u obnovi, izvana u solidnom stanju.

Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>
-----------------------	---

K-40**Crkva sv. Paraskeve u Pribudiću (sv. Petke)**

Koordinate:	44°08'31.1"N 16°06'00.4"E
Lokacija:	Pribudić
Opis:	Crkva sv. Paraskeve (sv. Petke) u Pribudiću je smještena unutar ograđenog pravoslavnog groblja uz lokalni put prema Kninu. Ne zna se točna godina izgradnje, a parohija se na ovom mjestu spominje još 1792. Obnovljena je 1902. a djelomično je oštećena u 2. Svjetskom ratu. To je jednobrodna građevina s polukružnom apsidom na istoku i zvonikom prislonjenim uz glavno pročelje u osi crkve na zapadnoj strani. Liturgija

	se služi samo dva puta godišnje.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Srpska pravoslavna crkva u Hrvatskoj, Eparhija Gornjokarlovačka, Crkvena općina Gračac
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-6350 Sakralna građevina
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Crkva se nalazi uz samu cestu, ali je ona kao takva izvan glavnih cestovnih pravaca i van ruke. Od odvojka kod Otrića do crkve ima 12 km makadamske ceste, a od sv. Petke do Knina je 20 km..
Opis trenutnog stanja	Crkva je u trošnom stanju i potrebna joj je sanacija.
Turistički potencijal	<i>Moguća izdvojena interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K-41

Kusac - zaseok s karakterističnim elementima ruralne arhitekture

Koordinate:	44°07'33.7"N 16°04'48.1"E
Lokacija:	Zrmanja Vrelo - Palanka
Opis:	Zaseok s par kuća. U blizini je zanimljiv izvor tirkizne boje u stijenama do kojeg je moguće prići stazicom koja prolazi kraj malog lokalnog groblja. Nakon par kilometara ovaj vodotok utječe u Zrmanju.
Nadležnost/ vlasništvo:	Privatni vlasnic.i Hrvatske vode.
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Oko 200 metara od skretanja s državne ceste Knin - Gračac prema Palanki, desno se odvaja lokalna cestica, ukupne dužine oko 1,5 km, koja uskoro premošćuje

	Zrmanju i vodi do zaseoka Kusac.
Opis trenutnog stanja	Više ili manje zapušteni zaseok s ponekom obnovljenom kućom/imanjem
Turistički potencijal	<i>Potencijalna interpretacijska točka na kulturnoj ruti. Mogućnost otvaranja OPG-ova, smještajnih jedinica, ugostiteljstvo</i>

P - 21

Poštak

Koordinate:	44°15'19.9"N 16°06'37.0"E
Lokacija:	Otrić
Opis:	Poštak je markantna planina s izraženim golim stjenovitim vrhom koja se nalazi između udoline Zrmanja Vrela s južne i puta za Srb sa sjeverne strane njenih padina. Do vrha Poštaka (1426 m) vodi markirana planinarska staza od željezničke postaje u Otriću, duga 5 km i visinske razlike 725 m (kondicijska zahtjevnost K2 - srednje teško).

	Osim po lijepom krajoliku, divnim pogledima s vrha, Poštak je poznat i po neobičnim kamenim oblicima, među kojima je najslavniji tzv. "Marsovac", stijena koja neobično podsjeća na glavu nekog vanzemaljskog bića.
Nadležnost/ vlasništvo:	JU Natura Jadera JU ŠKŽ Priroda
Kategorija zaštićenosti:	PEM Natura 2000
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Pristup do vrha Poštaka (1426 m) moguć je samo pješice, označenom planinarskom stazom od željezničke postaje u Otriću.
Opis trenutnog stanja	Staza je dobro markirana i održavana.
Turistički potencijal	<i>Moguća planinarska staza i interpretacijska ruta.</i>

POPIS FENOMENA - Grad Obrovac

Obrovac	
<i>Naziv fenomena</i>	
K-42	Župna crkva sv. Josipa
K-43	Kulturno-povijesna cjelina grada Obrovca
K-44	Utvrda Kurjakovića
P-22	Muzej Grada Obrovca
K-45	Hram svete Trojice
K-46	Benediktinski samostan sv. Jurja Koprivskoga
P-22	Obala Zrmanje - donji tok/ušće
K-47	Fortica Talijanka

K - 42

Župna crkva sv. Josipa

Koordinate:	
Lokacija:	Obrovac
Opis:	Župna crkva je u osnovi srednjovjekovna građevina, dograđena u XV.st. i konačno barokizirana 1794.god. Pripada tipu jednobrodnih građevina s četvrtastom apsidom istaknutom na istočnoj strani. Skromnog je arhitektonskog ukrasa s jednostavnim baroknim elementima. Na pročelju je portal a nad njim natpis s godinom obnove. Uz ugao pročelja je vezan zvonik sa satom. Unutrašnjost crkve je stradala u požaru za vrijeme Domovinskog rata. Apsida je podjeljena kamenom pregradom na svetište i sakristiju.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Župa sv. Josipa, Obrovac
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-1224 Sakralne građevine

VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	
Opis trenutnog stanja	
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K - 43

Kulturno-povijesna cjelina grada Obrovca

Koordinate:	44°12'03.8"N 15°40'55.5"E
Lokacija:	Obrovac
Opis:	Gradić Obrovac smješten je u kanjonu rijeke Zrmanje, na njevoj lijevoj strani. Razvio se podno zidina srednjovjekovne utvrde na brežuljku, zahvaljujući svom povoljnom položaju između primorskih krajeva i prekovelebitske unutrašnjosti. Najbolje su sačuvane zgrade u glavnoj ulici nastale uglavnom u 18. i 19. stoljeću, mahom dvokatnice. Imaju kamenom zidana i žbukana pročelja i kamene okvire otvora, profilirane kamene nadvoje i vijence, te skromne dekoracije u žbuci.

Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Općina Obrovac
Kategorija zaštićenosti:	Zaštićeno kulturno dobro Z-4245 Kulturnopovijesna cjelina
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Središte grada lako je dostupno i pješice i autom.
Opis trenutnog stanja	Urbano središte, životan gradić, no i u samom centru je dosta napuštenih ili zapuštenih kuća.
Turistički potencijal	<i>Potencijalna interpretacijska točka na kulturnoj ruti. Moguća zanimljiva gradska interpretacijska šetnja.</i>

Bilišane	
<i>Naziv fenomena</i>	
K	Hram Rođenja Presvete Bogorodice
K	Hram sv. Jovana Krstitelja
K	Stari grad Obrovac
P	Jankovića buk
K	Kula Klisina

Koordinate:	44°10'25.0"N 15°44'48.0"E
Lokacija:	Bilišane
Opis:	Crkva je sagrađena 1860. i svojim izgledom i dimenzijama privlači pažnju i ističe se u malom naselju kakvo su Bilišani. Građena je po ideji i nacrtima poznatog arhitekta Emila Vekijetija, koji je gradio pravoslavne crkve i u Dubrovniku i Skradinu. Ikonostas crkve je zbog svoje vrijednosti pod zaštitom Ministarstva kulture.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Parohija Obrovačka, Crkva sv. Gospe
Kategorija zaštićenosti:	Ikonostas i klupe iz crkve P-5049 Preventivno zaštićeno kulturno dobro; pokretno
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Lako je dostupna, odmah je uz glavnu cestu Kruševo -

	Žegar.
Opis trenutnog stanja	Crkva je u procesu obnove i u solidnom stanju.
Turistički potencijal	<i>Moguća interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

K

Hram sv. Jovana Krstitelja

Koordinate:	44°11'45.3"N 15°45'15.3"E
Lokacija:	Bilišane
Opis:	Crkva datira još iz 1730., a vjeruje se da je starija crkva ovdje bila još u 14. stoljeću, što je svrstava među najstarije pravoslavne crkve u Dalmaciji. Središnji dio ima karakterističan izgled za razdoblje romanike. Oko crkve nalazi se groblje.
Nadležnost/ vlasništvo:	Područna konzervatorska služba Zadar Parohija Obrovačka, Crkva sv. Jovana
Kategorija zaštićenosti:	P-4004 Nepokretno kulturno dobro

VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Lako dostupan, nalazi se uz samu cestu prema Muškovcima, oko 1,5 km prije mosta preko Zrmanje.
Opis trenutnog stanja	Crkva je u trošnom, ali solidnom stanju.
Turistički potencijal	<i>Potencijalna interpretacijska točka na kulturnoj ruti</i>

K

Stari grad Obrovac

Koordinate:	44°12'18.6"N 15°43'37.8"E
Lokacija:	Obrovac - Bilišane
Opis:	Utvrda Starog Obrovca nalazi se na lijevoj strani Zrmanje, oko 4,5 km uzvodno od Obrovca. Smještena je na istaknutom brdašcu, pristupačnom samo s južne strane. Srednjovjekovna utvrda četverokutnog tlocrta imala je kvadratne kule na uglovima, danas uglavnom porušene.
Nadležnost/ vlasništvo:	Konzervatorski odjel u Zadru Grad Obrovac
Kategorija zaštićenosti:	Prostorno zaštićen kroz lokalni plan.
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Pristup je moguć jedino pješke, stazicom od Jankovića buka, dužine oko kilometra.
Opis trenutnog stanja	Zidine su ruševne, ali se može razaznati oblik starog grada.
Turistički potencijal	<i>Potencijalna interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>

P

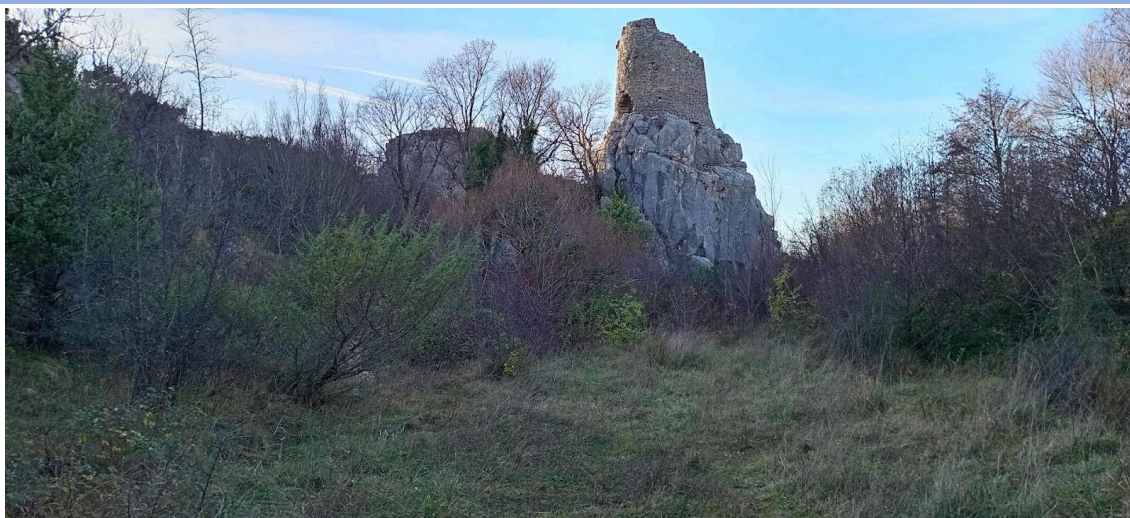
Jankovića buk

Koordinate:	44°12'10.8"N 15°43'17.7"E
-------------	---------------------------

Lokacija:	Obrovac - Bilišane
Opis:	Jankovića buk posljednji je slap na rijeci Zrmanji, koja je nakon njega plovna do ušća u Novigradsko more. Uz slap se nalaze ruševine nekoliko starih mlinova. Do slapa vodi lijepo uređena, 3,5 km duga šetnica iz Obrovca.
Nadležnost/ vlasništvo:	Park prirode Velebit Grad Obrovac
Kategorija zaštićenosti:	
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Do Jankovića buka vodi vrlo lijepa staza-šetnica od Obrovca, dužine 3,5 km. Može se pristupiti i pješačkom stazom koja prilazi buku s južne strane, od zaseoka Šanguše, prvom kada se s ceste Kruševo-Žegar skrene prema Muškovcima. Ova je staza dužine 2,5 km, a prije spuštanja do buka može se zastati na vidikovcu iznad rijeke Zrmanje.
Opis trenutnog stanja	Planinarska staza je prohodna i dobro održavana.
Turistički potencijal	<i>Lijepa planinarska staza s iznimno lijepim pogledom.</i>

K

Kula Klisina

Koordinate: 44°11'55.5"N 15°45'40.3"E

Lokacija:	Bilišane
Opis:	Srednjovjekovna kružna kamena kula s pravom nosi ime Klisina, jer je sagrađena na vrhu stijene uzdignute iznad rijeke, odvojenoj od okolne ravnice. Višekatna kula izvana je okrugla, dok je iznutra osmerokutnog oblika.
Nadležnost/ vlasništvo:	HEP - Hrvatska elektroprivreda Grad Obrovac Konzervatorski odjel u Zadru
Kategorija zaštićenosti:	Evidentirano arheološko nalazište
VALORIZACIJA	
Pristup/dostupnost	Pristup je moguć pješke iz Muškovaca, rubom livade s lijeve strane rijeke Zrmanje. Od mosta u Muškovcima do kule ima oko 800 m laganog hoda.
Opis trenutnog stanja	Dobar dio zidina je sačuvan, osim njenog sjevernog djela, do temelja porušenog. Ipak, zbog mogućeg pada kamena sa zidina, potreban je oprez pri obilasku.
Turistički potencijal	<i>Potencijalna interpretacijska točka na kulturnoj ruti.</i>